

KieLo SpråkLek

Kela|Fpa

Sanapolku

HABS
KURTOUTUS
REHABILITERING OY

Sisällys

- 5 — Alkusanat
- 7 — Ohjaajan ohjeet
- 8 — Ohjaajalle
- 10 — Ryhmän arvot
- 11 — Materiaalit
- 12 — Ryhmän rakenne 1-4
- 14 — Ryhmän rakenne 5-6

- 18 — **Ryhmäkerta 1:**
Mitä on kommunikointi ja vanhemman rooli

- 22 — **Ryhmäkerta 2:**
Esikielellisen kommunikaation ja kielen kehitys

- 28 — **Ryhmäkerta 3:**
Vanhemman keinot tukea lapsen kielen kehitystä arjessa

- 32 — **Ryhmäkerta 4:**
Vanhemman keinot tukea lapsen kielen kehitystä leikissä

- 36 — **Ryhmäkerta 5:**
Kommunikoinnin tukikeinot arjessa

- 40 — **Ryhmäkerta 6:**
Kommunikoinnin tukikeinot leikissä

Lisämateriaalit ja lomakkeet

- 46 — **R1:** Lapseni taidot

- 48 — **R2:** Arjen tilanteet
- 49 — **R2:** Mikä voi sammuttaa tulen?
- 49 — **R2:** Osaan tukea lastani

- 50 — **R3:** Leikkilomake
- 51 — **R3:** Hot-muistisääntö leikissä

- 52 — **R4:** Miten voin opettaa lastani leikkimään?
- 53 — **R4:** Artikkel: Digilaitteiden käyttö voi vaikuttaa lapsen kielelliseen kehitykseen
- 54 — **R4:** Artikkel: Leikit ja yhdessäolo tukevat kielen kehitystä

- 55 — **R5:** Artikkel: AAC-nettsivustoja ja sovelluksia kuviin ja tukiviittomiin liittyen
- 56 — **R5:** Mitkä ovat sanoja?
- 57 — **R5:** Artikkel: Puhetta tukevat keinot hyödyttävät tutkitusti lapsia
- 58 — **R5:** Viittomat syömiseen ja pukemiseen
- 59 — **R5:** Linkkejä

- 62 — **R6:** Kirjavinkit
- 63 — **R6:** Hot ja kommunikoinnin tukikeinot leikkeihin
- 64 — **R6:** Laulu- ja lorukortit

- 67 — Teoriatausta
- 76 — Lähteet ja taustakirjallisuus

Alkusanat

Olet lukemassa opasta, joka on tuotettu KieLo-SpråkLek – Kie-
li leikin kautta oppien, språkinlärning genom lek -hankkeessa.
Tämän Kelan rahoittaman tutkimushankkeen tavoitteena oli
kehittää uusi varhaiskuntoutusmalli Suomeen. Malli sisältää
KieLo-SpråkLek-varhaiskuntoutusryhmän, jossa ohjataan alle
3-vuotiaiden lasten vanhempia tukemaan lapsensa puheen ja kie-
len kehitystä arjessa. Ryhmän sisältö perustuu tutkittuun tietoon
vaikuttavasta varhaiskuntoutuksesta. Oppaan materiaaleja voi
käyttää myös yksilöohjauksessa soveltaen. Hankkeessa saadun
kokemuksemme perusteella suosittelemme ryhmän vetäjiksi kah-
ta puheterapeuttia tai esimerkiksi puheterapeuttia ja muuta var-
haiskuntoutuksen ammattilaista, kuten kommunikaatio-ohjaajaa
tai varhaiskasvatuksen opettajaa. Suosittelemme tutustumaan
myös hankkeen loppuraporttiin, joka on saatavilla Kelan verkkosi-
vuilta* ja sisältää muun muassa ryhmien sisällön perustana olevat
tutkimukset.

Tämän oppaan tarkoituksena on avata KieLo-SpråkLek-ryhmien
sisältöä tarkemmin ja auttaa sinua hahmottamaan, mitä on vai-
kuttava puheen ja kielen varhaiskuntoutus arjen eri tilanteissa.

Sydämelliset kiitokset kaikille KieLo-SpråkLek-hankkeeseen osal-
listuneille perheille sekä hyvinvointialueiden terveydenhoitajille
ja puheterapeuteille! Kiitos Kelalle tämän merkittävän hankkeen
rahoittamisesta.

Antoisia hetkiä KieLo-SpråkLek – ryhmien parissa!

**Ystävällisin terveisin,
KieLo- SpråkLek hanketyöryhmä**

Anu Martikainen, Nina Brigatti, Andrea Ojala,
Annariikka Piironen, Cecilia Lövdahl, Heli Konola,
Ida Maans, Riitta Lehto, Roosa-Maria Veteläinen,
Sari Nissinen, Sofia Lyttbacka, Sofia Sinimäki,
Susanna Surakka, Ulla Sergejeff

Ohjaajan ohjeet

Ohjaajalle

Muistathan ryhmän ohjaajana

- Jokaisen osallistujan tulee tulla kuulluksi ja nähdyksi
- Opetella lasten nimet ja puhutella lapsia aina nimellä
- Huomioida osallistujien toiveet ja motivaatio
 - Jokaisella on omat toiveensa ja ryhmällä on yhteinen toive miksi ryhmässä ollaan ja mitä toiveita kullakin osallistujalla on ryhmään osallistumiseen?

Vinkkejä pohdinta- ja keskustelutilanteisiin:

Miten aktivoida ja motivoida vanhempia osallistumaan keskusteluihin?

- Etäryhmissä kamerat auki koko ajan ja vanhemmille ohjeeksi kirjautua etäyhteyteen omalla ja lapsen etunimellä
 - Ryhmäkerran alussa kerrotaan, miten nimen voi muuttaa
- Ryhmän ohjaaja voi alustaa pohdintaa ja keskustelua esimerkiksi seuraavasti
 - Kysykää vähintään kolme kysymystä, kertokaa kaksi ajatusta, *“Mitä haluaisitte vielä kysyä/ sanoa...?”* pyytämällä kommenttia suoraan nimellä
- Ryhmän vetäjien on uskallettava olla hiljaa ja annettava vanhemmille tilaisuutta myös keskustella keskenään
- Ryhmän vetäjät eivät automaattisesti itse vastaa osallistujien kysymyksiin. Annetaan muille vanhemmille mahdollisuus vastata, neuvoa, kommentoida...
- *“Mitä enemmän jaat, sitä enemmän saat!”*
- ajatus motivoi vanhempia jakamaan asioita arjestaan

Mentalisoiva työote ryhmien ohjaajilla

- Valmistaudu hyvin ryhmään parisi kanssa
- *”Tiedä luulevasi, älä luule tietäväsi”*
- **Ryhmän alkuvaihe on erityisen tärkeä:** autetaan ryhmää ryhmäytymään, luodaan turvallinen ilmapiiri, tutustutaan, orientoidutaan aikatauluun, sääntöihin, toimintatapoihin.
- **Ryhmäläisillä on aina tunnetavoite** (tukea ja ymmärrystä toisilta ryhmäläisiltä) **ja tehtävätaavoite** (kaikkia koskettava, jota kohden yhdessä työskennellään)
- Miten tuen näitä em. tavoitteita ryhmän vetäjänä?
 - Kerro itsestäsi ja “tulokulmasi” tähän ryhmään
 - Kerro selkeästi käytännön asiat (tapaamisten määrä, kesto, toimintaperiaatteet jne)
 - Kerro selkeästi arkikielellä miksi olemme täällä
 - Ryhmäläisten esittäytyminen
- Pyritään näkemään ryhmissä käsiteltävät asiat tai keskusteluissa esille nousevat asiat ryhmäläisten ja heidän perheidensä/ lastensa näkökulmasta
- Tehdään tarkentavia kysymyksiä ja kommentoidaan sitä, mitä vanhemmat kertovat
 - Sanotaan ääneen, jos on vaikea tavoittaa mitä vanhempi tarkoittaa
 - Hyväksytään vanhempien mielipiteet ja ajatukset, ollaan valmiita tutkimaan ja keskustelemaan niistä
 - Sallitaan erilaiset tunteet vanhemmilla. Voidaan myös keskustella vanhempien tunteista heidän niin halutessaan
 - Ei korosteta omaa asiantuntijuutta esim. ammattitermeillä tai ohittamalla vanhempien näkemykset tai kokemukset
 - Ryhmäkerran jälkeen ryhmän vetäjien on hyvä käydä läpi ryhmän sujumista yhdessä
 - Tuetaan ryhmän päätösvaihetta (viimeinen ryhmäkerta)
- **Lapsi mukana ryhmäläisten mielessä**
 - Suunnataan vanhempien uteliaisuutta lapsen mielentiloja ja kokemuksia kohtaan *”Mitähän lapsi tuumaa?”*
 - Tasapaino itsen ja toisen esim. vanhemman ja lapsen näkökulman pohtimisessa
 - Ohjaaja ei tulkitse itse lapsen kokemusta vaan auttaa vanhempia löytämään uusia näkökulmia kysymysten ja pohdinnan avulla
 - Ohjaaja auttaa vanhempia käyttämään tietoa käytännössä oman lapsen kanssa
 - Ohjaaja tukee kiintymyssuhdetta
 - Arjen tilanteiden käsittely ryhmässä:
 - Kuvataan tilanne: pyydetään vanhempia kuvailemaan tarkasti, ollaan kiinnostuneita
 - Kuvataan vanhemman kokemus: Sanotaan ääneen esim. *“Sanoit, että olit tosi väsynyt”*
 - Kuvataan lapsen kokemus: Muistetaan, että tämä on vain arvailua
 - Etsitään tapahtumaketju
 - Ei kiirettä ratkaista tilannetta, vasta lopuksi pohditaan tätä

Ryhmän arvot

ARVOJEN TASO	KÄYTÄNNÖN TASO
Ilo, innostus, positiivinen näkemys lapsesta	- Ollaan kiinnostuneita kuulemaan mitä vanhemmat kertovat lapsestaan. - Ohjataan vanhempia huomaamaan hyvä lapsessaan ja otetaan kuitenkin vastaan myös negatiiviset asiat ja tunteet. - Vältetään negatiivista palautetta
Vanhemmille luotto omiin kykyihin, voimaannuttava ote	Kannustetaan, annetaan positiivista palautetta, ei arvostella vanhempien ratkaisuja, mutta voidaan yhdessä pohtia erilaisia tapoja toimia
Kuulluksi tuleminen	- Kiireettömyys, väljyyttä keskustelulle. - Joustoa → Teoriaa voi yhdistää vanhempien esille tuomiin asioihin. - Kontakti vanhempiin ennen ryhmää on tärkeä
Luottamus vanhempien kesken	Aikaa tutustumiseen, yhteiset säännöt selvillä kaikilla
Lapsi ”läsnä” ryhmässä osallistujien ja ohjaajien mielessä	- Tuetaan tätä keskusteluissa mm. kysymyksiin, pohdintoihin, ehdotuksiin. - Teoria yhdistetään mahdollisimman paljon perheiden arkeen ja lapsen taitoihin. - Ohjaajat muistavat lasten nimet.
Jokainen tulee ryhmään juuri sellaisena kuin on, omana yksilönä	Ei arvostella toisia, suvaitsevaisuus
Pyritään välttämään opettajamaisuutta, ohjataan ymmärrettävästi	- Ohjaajat asettautuvat ”samalle tasolle” vanhempien kanssa, esim. ohjaajat eivät luennoi edestä, vaan kaikki ollaan samaa ryhmää. - Ryhmäkerta ei saa sisältää liikaa teoriaa tai vaikeita termejä, käytetään vanhempien käyttämiä sanoja. Oppimista oivaltamisen kautta: käytännön harjoitukset ja keskustelut
Paikka, johon mukava tulla	Tervehditään kaikkia, kysytään kuulumisia. Ei painosteta puhumaan tai tekemään, jos ei jostain syystä halua.
Ryhmään käytetty aika sen arvoista	Huomioidaan perheiden tilanne ja lapsen taitotasoon. Yhdistetään opittua heti perheiden arkeen ja lapsen taitotasoon. Tarkkaan suunnitellut ryhmäsällöt.
Erilaisia perheitä, samat keinot ei välttämättä sovi kaikille	- Oppimista oivaltamisen kautta: käytännön harjoitukset ja keskustelut - Jaetaan erilaisia oheismateriaaleja ryhmäkertojen jälkeen

Materiaalit

- Tarvittavat materiaalit on listattu tähän oppaaseen kunkin ryhmäkerran alkuun.
- Kotitehtäviin liittyvät materiaalit ja lisämateriaalit löytyvät oppaan lopusta
- Videot ja animaatiot on linkitetty valmiiksi ryhmäkertojen Powerpoint dioihin video-kuvakkeeseen.
- Lapseni taidot -lomake toimitetaan perheille valmiiksi ennen 2. ryhmäkertaa (sähköpostilla/kirjepostilla)
- Laulu- ja lorukortit tulostetaan, laminoidaan ja lähetetään perheelle ennen 6. ryhmäkertaa
- Ryhmäkertojen jälkeen osallistujille lähetetään sähköpostiviesti (**Huom!** Jokaiselle erikseen, ettei vahingossa jaeta osallistujien sähköpostiosoitteita)
 - Sähköpostiviestissä kiitetään osallistumisesta ryhmäkertaan ja kuvaillaan kertaa positiivisilla sanoilla
 - Viestien liitteeksi laitetaan ryhmäkerran diat pdf-muodossa, kotitehtävän ohje ja mahdolliset lisämateriaalit

Ryhmän rakenne 1-4

	TEEMA	VANHEMMAN OSAAMISTAVOITTEET	TARVITTAVAT MATERIAALIT	AINEISTO
KERTA 1	Tutustuminen Mitä kommunikointi on?	Osaan määritellä, mitä kommunikointi on Osaan selittää, mikä on vanhemman rooli kommunikoinnissa	KieLo- animaatio: Joko se puhuu?	Toimitettava ryhmäkerran jälkeen: • Ryhmäkerran diat • Lapseni taidot -lomake
KERTA 2	Esikielellisen kommunikaation ja kielen kehitys	Osaan erotella, mitä taitoja lapsellani on ja mitä taitoja lapseni voi oppia seuraavaksi	• Lapseni taidot -lomake • Perheillä mukana kotitehtävävideot Videot: • Vauvan vuosi • Leikkien • Kuplaleikki 1-vuotias	Toimitettava ryhmäkerran jälkeen: • Ryhmäkerran diat • 3. kerran kotitehtävän kirjaamislomake ”arjen tilanteet”
KERTA 3	Vanhemman keinot tukea lapsen kehitystä arjessa	Osaan määritellä, mikä merkitys arjella on lapsen kehityksen tukemisessa Osaan selittää, mikä on HOT-muistisääntö Osaan käyttää HOT-muistisääntöä arjen tilanteissa	KieLo-animaatio: • HOT Videot: • Lukuhetki • Taaperon vuosi	Lisämateriaali: • Videolinkki: Puuhailua – vanhemman ja lapsen vuorovaikutusta • Mikä sammuttaa tulen? • Osaan tukea lastani.. Toimitettava ryhmäkerran jälkeen: • Ryhmäkerran diat • 4. kerran kotitehtävän kirjaamislomake ”leikkilomake”
KERTA 4	Vanhemman keinot tukea lapsen kehitystä leikissä	Osaan määritellä, mitä kaikkea leikki ja leikkisyys voi olla Osaan tukea lapseni puheen ja kielen kehitystä leikissä HOT- muistisääntöä käyttäen	KieLo-animaatio: • Vuorottelun synty • Jekkuilu Video: • Kukkuu -leikki 1-vuotias	Lisämateriaali: • Miksi lapseni ei leiki? • Ruutuaika STT:n artikkeli • Leikit ja yhdessä olo Toimitettava ryhmäkerran jälkeen: • Ryhmäkerran diat

KOTITEHTÄVÄN PURKU	TEORIA JA HARJOITUKSET	KOTITEHTÄVÄ
	Harjoitukset: Esittelykierrros Ryhmän säännöt Teoria: • Mitä kommunikointi on? • Vanhemman rooli puheen ja kielen kehityksen tukijana arjessa • Leikkisyys arjessa • Lapsen kommunikointialoitteiden huomaaminen	Video lapsen ja vanhemman yhteisestä hetkestä
Katsotaan perheiden videot Tavoitteet: vanhemmat näkevät eri kehitysvaiheissa olevia lapsia ja lapset tulevat ”osaksi ryhmää”	Teoria: • Lapsen puheen ja kielen kehitys Harjoitus: • Lapseni taidot -lomake: • Mitä taitoja lapsella jo on? Mitä voisi seuraavaksi oppia?	Havainnoi, mistä arjen tilanteista lapsesi tykkää ja mistä huomaat sen. Kirjaa näistä ylös 3-5 tilannetta seuraavaa ryhmäkertaa varten.
Keskustelua pareittain tai pienissä ryhmissä havaintoja arjen tilanteista: • Milloin lapsi on parhaiten yhteistyössä? • Milloin huonoiten? • Mistä arjen tilanteista lapsi pitää / ei pidä • Mistä huomaat, että lapsi pitää jostakin? • Mistä huomaat, että ei pidä? • Mitä tykkäätte tehdä yhdessä lapsen kanssa?	Teoria: • Miten pieni lapsi oppii arjen yhteisissä hetkissä? • Meidän mukavat arjen hetket • HOT-muistisääntö	Valitse yksi mieluisa arjen toistuva puuha ja kokeile toimia siinä HOT- muistisäännön avulla
• Mitä on jäänyt HOT-muistisäännöstä mieleen? • Minkä arjen tilanteen valitsitte? • Mitä HOT-muistisäännön kohtia kokeilit? • Miten se vaikutti tilanteeseen / lapseesi? • Millä keinoilla tuit 2. kerralla löytääsi lapsen seuraavaa tavoitetta? • Oletteko yrittäneet kotona käyttää HOT-muistisääntöä jossakin muussa tilanteessa kuin suunnittelemassanne?	Teoria: • Leikki innostaa oppimaan • Jekkuilu • Vuorottelu • Meidän mukavat leikkihetket • Lapsen puheen ja kielen kehityksen tukeminen leikissä HOT- muistisäännön avulla	Leikkitalanteen videointi Kotitehtävää suunnitellaan ryhmässä ohjaajien opastuksella ja vanhemmat kirjaavat leikkilomakkeelle seuraavat: Näistä leikeistä lapseni pitää: 1. Valitse ja ympyröi Leikkilomakkeesta tavoite lapsellesi 2. Valitse 1-2 keinoa, miten tuet lastasi leikissä (vähintään 1 keino ylemmästä laatikosta) 3. Valitse sopiva leikki. - Leikki, josta lapsesi tykkää: - Onko mukana leluja vai ei? 4. Kuka lapsen kanssa leikkii? 5. Milloin on sopiva ajankohta leikkihetkelle? 6. Kuka videoi tilanteen?

Ryhmän rakenne 5-6

	TEEMA	VANHEMMAN OSAAMISTAVOITTEET	TARVITTAVAT MATERIAALIT	AINEISTO
KERTA 5	Puheen näkyväksi tekeminen arjen tilanteissa	Osaan käyttää erilaisia kommunikoinnin tukikeinoja arjen tilanteissa.	Vanhemmille muistiinpanovälineet, Ohjaajilla 2 lelua esim. pikkuauto ja palikka. KieLo-animaatio: - Kauppareissu Video: - Miten sanoisit jos et voisi puhua	Lisämateriaali: - AAC-nettisivustoja ja sovelluksia - Mikä lasketaan sanaksi - Aivoliiton artikkeli: puhetta tukevat keinot hyödyntävät tutkitusti lapsia - Moniste viittomista: vaatteet ja ruoka - Linkkejä viittomahausta ja Papunetistä Toimitettava ryhmäkerran jälkeen: - Ryhmäkerran diat - Valmista ja lähetä perheille laulu- ja lorukortit
KERTA 6	Puheen näkyväksi tekeminen leikissä. Yhteenveto kurssista	Osaan käyttää erilaisia kommunikoinnin tukikeinoja leikki-tilanteissa Osaan käyttää HOT-muistisääntöä leikkiessä lapseni kanssa Osaan soveltaa kurssilla oppimiani asioita arjen tilanteisiin	KieLo-animaatio: Kielo puistossa	Lisämateriaali: - Kirjanlukuvinkit - HOT ja kommunikoinnin tukikeinot leikeissä - Laulu- ja lorukortit Toimitettava ryhmäkerran jälkeen: - Ryhmäkerran diat

KOTITEHTÄVÄN PURKU	TEORIA JA HARJOITUKSET	KOTITEHTÄVÄ
Katsotaan kaikkien kuvaamat videot - Mille tehtävän tekeminen tuntui? - Mikä oli tavoitteesi? - Mitä keinoja käytit? - Mitä havaitsit?	Teoria: - Kommunikoinnin tukikeinot -mitä ne ovat? - Miksi tehdä puhetta näkyväksi lapselle osana HOT-mallia? - Kommunikoinnin tukikeinot -miksi ne auttavat lasta? - Kommunikoinnin tukikeinot: - Esineet - Luonnolliset eleet ja tukiviittomat - Kuvat - Piirtäminen	Ryhmäkäynnin aikana vanhemmat ovat kirjanneet itselleen mahdollisia kommunikoinnin tukikeinojen käyttötilanteita arjessa: - Minkä / mitkä keinot valitsit kokeiltavaksi? Miksi? - Kokeile kotona tällä kerralla opittujen tukikeinojen käyttöä
- Missä arjen tilanteessa kokeilit tukikeinoja? - Mitä tukikeinoja käytit? - Mikä oli lapsen reaktio tähän? - Toteutuivatko HOT-muistisäännön periaatteet tilanteessa? - Mitä havaitsit? Onko vielä jotain, mitä voisit lisätä edellä mainittuun tilanteeseen, jotta puhe olisi vieläkin näkyvämpää?	Teoria: Kertausta aikaisemmilta kerroilta HOT-muistisääntö ja puheen näkyväksi tekeminen leikissä	

Ryhmäkerrat 1-6

Ryhmäkerta 1: Mitä on kommunikointi ja vanhemman rooli

Erityistä tällä kerralla

Etäryhmissä pyydetään vanhempia laittamaan nimeksi oma ja lapsen etunimi (edistää ryhmäytymistä ja keskusteluja). Esim. heti vanhempien saapuessa etäyhteyteen alkamista odotellessa.

Tutustuminen ja ryhmään osallistumiseen motivoituminen ovat tämän kerran tärkeimmät tavoitteet. Esittäytymiseen menee aikaa noin 30 minuuttia, joten sitä ei kannata kiirehtiä.

Tarvittava materiaali ja videot

- Kielo-animaatio: Joko se puhuu? (linkitetty DIA 14 Mitä kommunikointi on?)

DIA 2 | Tervetuloa

- Kerrotaan: Aluksi haluamme kertoa ydinasioita tästä ryhmästä. Sen jälkeen tutustutaan enemmän toisiimme.
- Motivoidaan ryhmään osallistumista jo heti alussa:
 - Tässä ryhmässä saat vinkkejä hyvistä käytännöistä, jotka sisältävät keinoja lapsesi kommunikaation ja kielen kehityksen tukemiseen
 - Kun tuki lähtee lapsen omasta kiinnostuksesta ja liittyy jokapäiväisiin arjen kommunikointi tilanteisiin, lapselle mukavat tilaisuuden oppia kieltä lisääntyvät

DIA 3 | Esittelykierros

- Ohjaajat ja ryhmäläiset esittäytyvät
- Ryhmäläiset näyttävät lapsestaan kuvan tai videon, johon liittyy jokin kiva yhteinen tekeminen lapsen kanssa
- Kenen vuoro esittäytyä: Edellinen esittäytyjä heittää vertauskuvallisen pallon ja nimeää seuraavan esittäytyjän.
- Esittely on tärkeää ryhmäytymisen kannalta, joten tähän voi hyvinkin käyttää aikaa reilusti.

DIA 4 | Tällä kerralla

DIA 5 | KieLo-ryhmän aikataulu

- Diat esitetään PP-muodossa ja ryhmän vetäjät täydentävät diaan oman ryhmänsä aikataulun etukäteen

DIA 6 | Mikä on KieLo-hanke?

- Kelan rahoittama tutkimushanke

DIA 7 | Viestintä

- Materiaalia voidaan lähettää postitse niille vanhemmille, joilla ei ole mahdollista tulostaa materiaaleja

DIA 8 | KieLo-ryhmän säännöt

- Videoiden jakaminen on suotavaa mutta ei pakollista
- Videon omistaja saa aina kommentoida ensin
- Luottamuksellisuus
- Keskustelua: Onko ryhmän osallistujilla lisättävää sääntöihin?

DIA 9 | Tapaamisten rakenne

- Kyseiset symbolit kertovat sisällöstä.
- Osa liittyy yhteen joillakin kerroilla

DIA 10 | Mitä toivot KieLo-ryhmästä?

- Osallistujat saavat kertoa ajatuksiaan siitä, miksi haluavat osallistua KieLo-ryhmään, mitä toivoisivat oppivansa ryhmässä jne.
- Tuodaan perheille esille: Ryhmässä on yleistä asiaa ja teoriaa, mutta tarkoitus on, että asioita pystytään pohtimaan ja soveltamaan perheiden lasten taitojen mukaan
 - Siksi olisi tärkeää, että ryhmäkerroille pystyttäisiin osallistumaan säännöllisesti ja osallistujat olisivat aktiivisia keskustelemaan, kertomaan lapsestaan, kyselemään sekä jakamaan videoita

DIA 11 | KieLo-ryhmän sisältö

- Sisältöä käsitellessä voi palata vanhempien toiveisiin ja millä ryhmäkerralla sitä olisi tulossa
- Keskustelua: Tuntuvatko ryhmän sisältö ja tavoitteet vanhemmista sopivilta? Omalle perheelle/ lapselle? Kokevatko tulleen oikeaan ryhmään?

DIA 12 | Leikki innostaa oppimaan

DIA 13 | Leikkisyys arjessa

- Leikkisyys on mielentila
- Pientä lasta motivoi leikkisyys ja ilo arjen tilanteissa
- Kerrotaan, että tämä nelikenttä toistuu useasti ryhmän aikana ja käydään tarkemmin läpi vasta myöhemmillä kerroilla

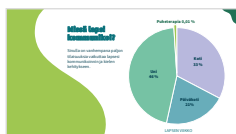

DIA 14 | Mitä kommunikointi on?

- Katsotaan animaatio: [Joko se puhuu?](#) (linkitetty dian videosymboliin) Keskustelua: Kysytään vanhemmilta mitä kaikkea se heidän mielestään on. Millaista se on lapsen vs. aikuisen kanssa?
- Tavoitteena oivaltaa kommunikoinnin moninaisuus - Kommunikoimme päivittäin monin eri tavoin ja eri syistä
- Muutakin kuin puhetta

DIA 15 | Hidas kehittyminen

DIA 16 | Missä lapsi kommunikoi?

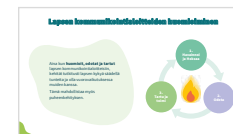
DIA 17 | Kommunikointikumppanuus

- Keskustelun tukena voidaan käyttää tutustumisvaiheessa näytettyä kuvaa/ videota
- Miten me sen teemme -> löydätkö omasta esimerkistäsi jonkin näistä “miten tukea kommunikointia” -listasta? (diassa)

DIA 18 | Kierre-dia (diat 18 ja 19 samaa teemaa)

- Tämä dia on tärkeä esitellä sensitiivisesti, siten ettei vanhemmat koe syyllisyyden tunnetta. Tutkimusten mukaan näin vain usein tapahtuu sekä aikuisten välisessä vuorovaikutuksessa sekä lapsen ja aikuisen välisessä vuorovaikutuksessa
- Keskustelua: Voidaan pohtia, ovatko vanhemmat huomanneet itse toimineensa näin. Tai kenties puolisonsa tai isovanhempien kanssa keskustellessa.

DIA 19 | Lapsen kommunikointialoitteiden huomioiminen

- Tämä asia on vastapainona Kierre-dialle, tuodaan esille, että HOT-mallin kautta voidaan ehkäistä edellisen dian kierrettä
- Kuva HOT-mallista. Käydään lyhyesti läpi ja kerrotaan, että tämän mallin mukaan jatkossa asioita käsitellään

DIA 20 | Kotitehtävä

- Ohjeistetaan perheitä, että videolla olisi hyvä näkyä sekä lapsi, että vanhempi ja heidän välistä vuorovaikutusta
- Kerrotaan, että videot katsotaan yhdessä seuraavalla kerralla. Mikäli joku vanhemmista on estynyt näyttämään videota (esim. sijoitettu lapsi), voi videota myös kuvailla.

DIA 21 | Lopetus

- Jokainen osallistuja voisi kertoa, mikä asia kerrasta jäi päällimmäisenä mieleen/ mikä oli tärkein asia, jonka tällä kerralla oppi
- Kerrotaan, että perheelle lähetetään sähköpostissa tämän kerran diat sekä Lapseni taidot- lomake, jota täytetään seuraavalla kerralla.

RYHMÄKERRAN JÄLKEEN

- Lähetä perheelle ryhmäkerran diat pdf- versiona sekä **Lapseni taidot -lomake** seuraavaa kertaa varten

Ryhmäkerta 2: Esikielellisen kommunikaation ja kielen kehitys

Erityistä tällä kerralla

Aikaa pyritään jättämään reilusti **Lapseni taidot -lomakkeen** täyttämiseen ja yhdessä läpi käymiseen. → Erityinen painotus yhdessä siihen, mitä lapset seuraavaksi voisivat oppia.

Tästä saadaan arvokasta tietoa kerroille 3-6. Miten asioita saisi käsiteltyä joka kohdassa perheiden lasten taitojen ja tavoitteiden näkökulmasta! → Pyydetään perheitä ottamaan täytetyt lomakkeet mukana kaikille tuleville kerroille.

Tarvittava materiaali ja videot

- Perheille on toimitettu etukäteen Lapseni taidot -lomake sähköpostilla/postitse
- Perheillä on mukanaan kotitehtävävideot yhdessä katsottavaksi
- Videot:
 - Vauvan vuosi: Vuorotellen *
 - Vauvan vuosi: Leikkien **
 - Mielenterveystalo Kuplaleikki 1-vuotias ***

DIA 2 | Kuulumiset

- Vanhemmat “heittävät taas pallon” seuraavalle kertojalle, kuten viimeksi

DIA 3 | Edellisen kerran kotitehtävän purku

- Katsotaan vanhempien ottamat videot
- Jos ryhmä toteutetaan etänä, lopetetaan videoiden näyttämisen ajaksi diojen jako ja ohjeistetaan vanhempia laittamaan ”speaker view” -moodi (Zoom), jotta vanhempien kännyköiltään näytettävät videot näkyvät hyvin

Jos ei ole videota, vanhemmat voivat myös kertoa mukavasta yhteisestä tilanteesta lapsensa kanssa ja kuvata, kuinka lapsi silloin kommunikoi.

DIA 4 | Kieli-ryhmän sisältö

DIA 5 | Tällä kerralla

DIA 6 | Kieli kehittyi vuorovaikutuksessa

- Tämän dian tarkoitus on motivoida vanhempia oivaltamaan, miksi ryhmässä käydään läpi koko varhaisen vuorovaikutuksen ja kielen kehityksen jatkumo: On tärkeää ymmärtää pohja, jonka päälle vuorovaikutus- ja kielelliset taidot rakentuvat ja mitä oman lapsen kehityksessä on tapahtunut tähän mennessä

DIA 7 | Miksi kommunikoimme?

- Tässä diassa muutamia näkökulmia aiheeseen

DIA 8 | Kommunikoinnin ja kielen osa-alueet

- Esikielellisen ja kielellisen kommunikaation vaiheita tarkastellaan tällä ryhmäkerralla näiden osa-alueiden kautta (seuraavan dian vaiheiden alla)

DIA 9 | Esikielellinen ja kielellinen kehitys

- Mainitaan, että ensin käydään läpi esikielellisen kommunikaation kehitys ja sitten kielellisen kommunikaation kehitys
- Seuraavien diojen aikana vanhemmat täyttävät Lapseni taidot -lomakkeita omasta lapsestaan samalla kuin ohjaajat kertovat seuraavien diojen asioita. Pyydetään kysymään, jos on jotain kysyttävää. Käydään lomaketta vasta myöhemmin läpi yhteisesti.

* Vauvan vuosi: Vuorotellen

** Vauvan vuosi: Leikkien

*** Mielenterveystalo

<https://youtu.be/oDA5lti-cDE>

<https://youtu.be/ix3ldAKZFkg>

<https://youtu.be/m-OuWPPUyGg?si=xwpjx0DIAJ9jUv9M>

DIA 10 | MINÄ - Mitä aistin itsessäni?

- Kerrotaan diassa oleva vaiheen kuvaus ja katsotaan video [VAUVAN VUOSI Leikkien](#) (kohta 0:44-2:06). Linkitetty valmiiksi PowerPoint dian video-symboliin.
- Kerrotaan, että vaiheesta “Mitä aistin itsessäni?” käydään seuraavaksi läpi sosiaalisen kommunikaation, puheen tuoton sekä puheen ymmärtämisen ja leikin kehitys (Dioissa 12-13)

DIA 11 | Sosiaalinen kommunikaatio

- Kerrotaan diasta vasemman puoleiset asiat
- Oikealla puolella olevat asiat (laatikko edessä) ovat samat kuin vanhempien Lapseni taidot-lomakkeella

DIA 12 | Puheen tuottaminen, ymmärtäminen ja leikki

- Käydään kohdat läpi kertoen

DIA 13 | MINÄ+ ESINE/ IHMINEN - Mitä aistin ympäristössäni?

- Kerrotaan diassa oleva vaiheen kuvaus ja katsotaan video [VAUVAN VUOSI Vuorotellen](#) (kohta 2:00-3:00). Linkitetty -symboliin.
- Kerrotaan, että vaiheesta “Mitä aistin ympäristössäni?” käydään seuraavaksi läpi sosiaalisen kommunikaation, puheen tuoton sekä puheen ymmärtämisen ja leikin kehitys

DIA 14 | Sosiaalinen kommunikaatio

- Sama ohjeistus kuin diassa 12

DIA 15 | Puheen tuottaminen, ymmärtäminen ja leikki

- Sama ohjeistus kuin diassa 12

DIA 16 | MINÄ + ESINE + KOMMUNIKOINTIKUMPPANI - Aistitaan yhdessä

- Kerrotaan diassa oleva vaiheen kuvaus ja video [KUPLALEIKKI \(1-vuotias\)](#) (kohta 0:00 – 0:40). Linkitetty -symboliin.
- Kerrotaan, että vaiheesta “Aistitaan yhdessä” käydään seuraavaksi läpi sosiaalisen kommunikaation, puheen tuoton sekä puheen ymmärtämisen ja leikin kehitys

DIA 17 | Sosiaalinen kommunikaatio

- Käydään kohdat läpi kertoen

DIA 18 | Puheen tuottaminen, ymmärtäminen ja leikki

- Käydään kohdat läpi kertoen

DIA 19 | Kun kommunikaation pohja on kunnossa, voi sanoja alkaa tulla

- Tämä dia pohjustaa siirtymistä kielellisen kehityksen käsittelyyn

DIA 20 | Esikielellinen ja kielellinen kehitys

- Esikielellisten taitojen jälkeen alkaa kehittyä kielellinen kommunikaatio
- Käydään läpi lyhyesti dian alaosa (kielellisen kommunikoinnin kehitys)

DIA 21 | Kommunikointi yksittäisillä symboleilla

- Kerrotaan, että vaiheesta “Kommunikointi yksittäisillä symboleilla” käydään seuraavaksi läpi sosiaalisen kommunikaation, puheen tuoton sekä puheen ymmärtämisen ja leikin kehitys

DIA 22 | Sosiaalinen kommunikaatio

- Käydään kohdat läpi kertoen

DIA 23 | Puheen tuottaminen, ymmärtäminen ja leikki

- Käydään kohdat läpi kertoen

DIA 24 | Symboleiden yhdistäminen

- Kerrotaan, että vaiheesta “Symboleiden yhdistäminen” käydään seuraavaksi läpi sosiaalisen kommunikaation, puheen tuoton sekä puheen ymmärtämisen ja leikin kehitys

DIA 25 | Sosiaalinen kommunikaatio

- Käydään kohdat läpi kertoen

DIA 26 Puheen tuottaminen, ymmärtäminen ja leikki

- Käydään kohdat läpi kertoen

DIA 27 | Harjoitus

- Tämä harjoitus tehdään yhdessä keskustellen. Tämä on tärkeä keskustelu jatkoon kannalta, varattava riittävästi aikaa
 - Vanhemmat kirjaavat ajatuksensa ylös esim. Lapseni taidot-lomakkeelle
 - Ohjaajat auttavat tarvittaessa vanhempia löytämään sopivat kohdat
 - Lapseni taidot-lomaketta hyödynnetään myös seuraavilla kerroilla
 - Pyydetään ottamaan aina ryhmäkerralle mukaan

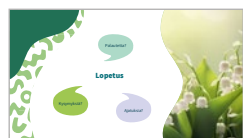
DIA 28 Kotitehtävä

- Tällä kotitehtävällä herätellään vanhempia havainnoimaan lastaan arjessa ja hoksamaan lapselle mieluisia puuhia ja arjen tilanteita
- Vihreän alueen asioilla ennakoidaan jo seuraavaa ryhmäkertaa ja pohjustetaan oivallusta toistuvien hetkien/ rutiinien merkityksestä pienelle lapselle

DIA 26 Arjen hetket

- Tässä vinkkejä vanhemmille, mitä arjen hetkiä voisi kotitehtävää tehdessä tarkastella

Dia 31 Lopetus

RYHMÄKERRAN JÄLKEEN

- Lähetä perheelle ryhmäkerran **diat pdf- versiona** sekä kotitehtävän kirjauslomake (**Arjen tilanteet**) 3. kerran kotitehtävää varten

Ryhmäkerta 3: Vanhemman keinot tukea lapsen kielen kehitystä arjessa

Tarvittava materiaali ja videot

- Perheille on toimitettu etukäteen Lapseni taidot -lomake sähköpostilla/postitse
- Lapseni taidot-lomake mukana

Videot:

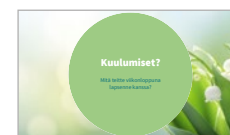
- Mielenterveystalo LUKUHETKI (vauva) / SAGOSTUND (baby) *
- Taaperon vuosi – Lapsi ilmaisee monipuolisesti **

Animaatio:

- KieLo HOT (linkitetty diaan 12)

Lisämateriaaliksi vanhemmille

- **Video:** PUUHAILUA -vanhemmat ja lapsen vuorovaikutusta ***
- Mikä sammuttaa tulen?
- Osaan tukea lastani...
- 4. kerran kotitehtävän kirjaamislomake

DIA 2 | Kuulumiset

- Vanhemmat “heittävät taas pallon” seuraavalle kertojalle, kuten viimeksi

DIA 3 | Edellisen kerran kotitehtävän purku

- Jaetaan porukka kahteen ryhmään max 10min ajaksi keskustelemaan. Ohjaajat ovat ryhmissä vain kuulolla
- Ennen ryhmiin jakamista vanhemmat ottavat kuvan esimerkeistä keskusteluun (etäryhmä)

Dian kysymykset ovat esimerkkejä. Niitä kaikkia ei tarvitse käydä läpi

DIA 4 | Kielo-ryhmäkertojen sisällöt

DIA 5 | Tällä kerralla

DIA 6 | Esikielellisen kommunikoinnin ja kielellisen kommunikoinnin kehitys

- Kerrataan lyhyesti miten/ mistä asioista lapsi kussakin vaiheessa kommunikoi, jos kaikki eivät olleet läsnä edellisellä kerralla

DIA 7 | Miten pieni lapsi oppii?

- Dioissa 8-11 vanhemmat voivat jo pohtia, mikä on lapsen tavoite (Lapseni taidot-lomakkeelta) ja missä arjen tilanteissa sitä voisi lähteä tukemaan.
- Vanhemmat kirjaavat näitä ajatuksiaan ylös esim. Dian 11 kohdalla

DIA 8 | Arjen yhteisissä hetkissä

DIA 9 | Teillä on kotikenttäetu

- Laatikoissa esimerkkejä, miten houkutella lasta ääntelyyn arjen eri tilanteissa

* Mielenterveystalo <https://www.youtube.com/watch?v=VJz625Gt5bM>
 ** Taaperon Vuosi <https://www.youtube.com/watch?v=YPDIBL2TCJY>
 *** Puuhailua <https://youtu.be/UguTvU3c-wM>

DIA 10 | Meidän mukavat arjen hetket

- Arjessa on monenlaisia tilaisuuksia yhteisiin toistuviin hetkiin – Leikkisyys, yhteinen ilo, motivoivat lasta oppimaan
- Tutustutaan taulukkoon lyhyesti (erityisesti oikeaan puoleen, vasen puoli 4. kerralla)
- Tämä taulukko on käytössä myös tulevilla kerroilla
- Vanhemmat kirjaavat kotitehtävälomakkeeseen ”Arjen tilanteet” 2-4 arjen tilannetta, joissa voisivat harjoitella oman lapsen tavoitetta. Huomaa, että tilanne olisi lapselle mieluista ja motivoiva.

DIA 11 | Miten ollaan HOTitsti

- Kerrotaan hyvin lyhyesti. Mainitaan terminä myös kommunikoinnin tui.
- Katsotaan animaatio [KieLo HOT](#), joka selittää asian tarkemmin. Linkitetty valmiiksi video-symboliin
- Diojen 13-15 aikana voidaan keskustella vanhempien kanssa, mitä asioita he näistä jo tekevät ja mitkä asiat tulevat uutena

DIA 12 | Havainnoi ja Hoksaa

DIA 13 | Odota

- Yhteistä keskustelua: mitä on aloite? Miten lapseni tekee aloitteita? Miten huomaa lapseni aloitteen?

DIA 14 | Tartu ja Toimi

- Ohjaaja voi avata vuorottelua: kun HOT toimii, vuoro siirtyy toiselta toiselle tasapuolisesti. Vuorottelu voi olla myös toiminnallista. Tulee tarkemmin 4. kerralla.

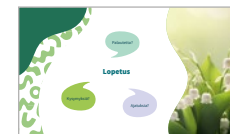
DIA 15 | Videot HOTista

- Katsotaan ensin video (kohta 01:00-01:28) [Taaperon vuosi – Lapsi ilmaisee monipuolisesti](#). Linkitetty valmiiksi PowerPoint dian video-symboliin.
- Katsotaan video (kohta 00:00-00:18) [Mielenterveystalo LUKUHETKI \(vauva\) / SAGOSTUND \(baby\)](#). Linkitetty valmiiksi PowerPoint dian video-symboliin.
- Keskustellaan kummankin videon jälkeen erikseen mm. diassa mainituista kysymyksistä

DIA 16 | Kotitehtävän suunnittelu

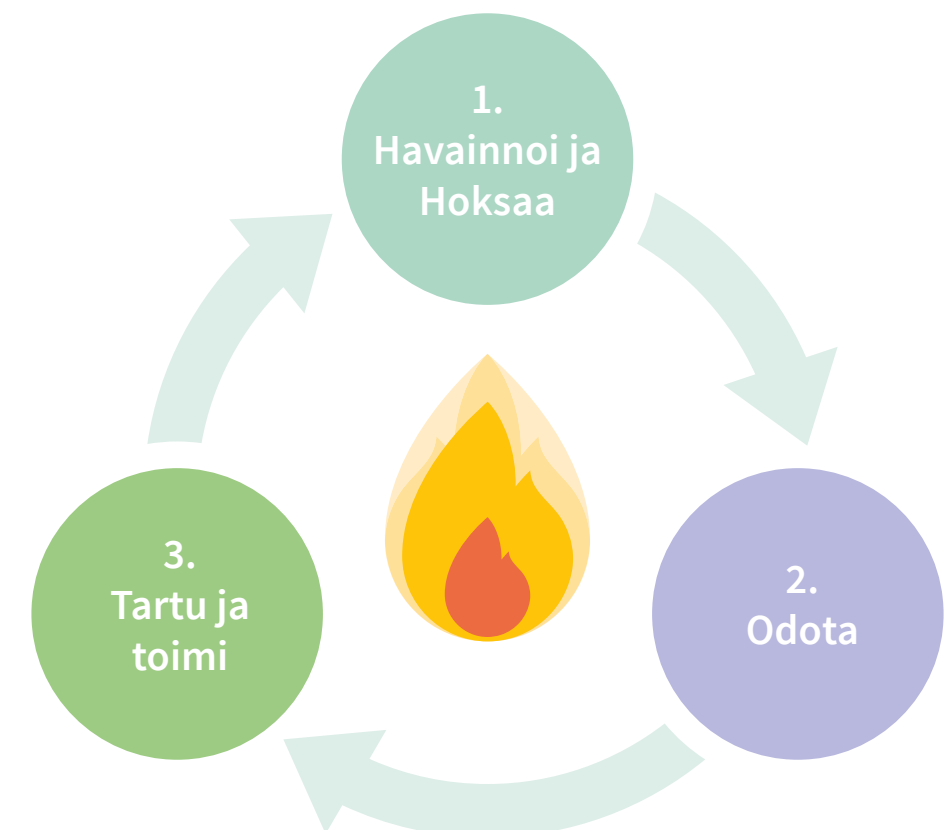
- Kotitehtävän tarkoituksena on harjoitella HOT-strategiaa lapsen kanssa arjen tutussa tilanteessa.
- Suunnitellaan kotitehtävän toteutusta mahdollisimman paljon yhdessä:
 - Tässä huomio siihen, mikä on lapsen ”tavoite”
 - Tilanteena jokin arkipuuha ei leikkitilanne
 - Jakaudutaan kahteen ryhmään suunnittelemaan
 - Ryhmissä ohjaajat ovat apuna suunnittelussa
- Otetaan kännykällä kuva ohjeesta ennen kuin jakaudutaan ryhmiin (etäryhmässä)

DIA 17 | Lopetus

RYHMÄKERRAN JÄLKEEN

- Lähetä perheelle ryhmäkerran diat pdf- versiona, lisämateriaalit sekä Leikki- lomake 4. kerran kotitehtävää varten

Ryhmäkerta 4: Vanhemman keinot tukea lapsen kielen kehitystä leikissä

Tarvittava materiaali ja videot

- Perheille on toimitettu etukäteen kotitehtävän kirjaamislomake (leikkilomake) sähköpostilla/postilla

Videot:

- Mielenterveystalo 1-vuotiaan kukkuuleikki *

Animaatio:

- Vuorottelun synty Dia 11
- Jekkuilu kertojaäänellä Dia 7

Lisämateriaaliksi vanhemmille

- Miksi lapseni ei leiki? ^{*1}
- Ruutuaika STT:n artikkeli: Digilaitteiden käyttö voi vaikuttaa lapsen kielelliseen kehitykseen. ^{*2}
- Leikit ja yhdessä olo: Leikki ja yhdessäolo tukevat kielen kehitystä (Aivoliiton artikkeli) ^{*3}

DIA 2 | Kuulumiset ja aiheeseen orientoituminen

- Motivoidaan vanhempaa huomaamaan omat leikit ja tunne siitä (voi olla hyvä antaa esimerkki ohjaajan omasta elämästä / keksitty = jalkapallon pelaaminen, mukavaa olla yhdessä, oppia ja tulla paremmaksi, endorfiinit ja hyvä olo)
- Pyritään siihen, että vanhempi tavoittaa saman tunteen lasta motivoivista hetkistä (mentalisaatio)

DIA 3 | Edellisen kerran kotitehtävän purku

- Ensi keskustellaan yhdessä: Mitä on jäänyt mieleen HOT-muistisäännöstä
→ Katsotaan kertauksena [HOT- animaatio](#), mutta vain tarvittaessa (linkitetty diaan)
- Jako kahteen ryhmään, jos mahdollista
- Etäryhmässä jaetaan osallistujat ns. "ryhmähuoneisiin" (breakout rooms) ja pyydetään ottamaan kuva diasta ennen ryhmähuoneisiin siirtymistä

DIA 4 | Kielo-ryhmäkertojen sisällöt

DIA 5 | Tällä kerralla

DIA 6 | Leikki innostaa oppimaan

DIA 7 | Jekkuilu

- Ensin lyhyt alustus Jekkuilusta käymällä dian tekstit
- Jekkuilu = oman toiminnan tai ympäristön muokkaamista
- Katsotaan animaatio [Jekkuilu](#) (linkitetty diaan)
- Mainitaan, että kaikki esimerkit jekkuiluista löytyvät lisämateriaaleista
- Huomioi, että tarkoituksena ei ole hankaloittaa tilannetta lapselle, vain jekkuilla positiivisessa hengessä, pilke silmäkulmassa

* Mielenterveystalo https://youtu.be/Ol7NagBl10g?si=bWrXrLx8zaw9_fVG

*1 Lähteet

<https://regionuppsala.se/infoteket/hitta-tips-och-verktyg/tidig-intervention/tidig-intervention---english/kom-igang-med-lekar---english/>
https://regionuppsala.se/globalassets/infoteket-om-funktionshinder/dokument/tidig-intervention/english/8jan/utskivbart_lek_engelska_us_.pdf

*2 Lähteet

<https://www.sttinfo.fi/tiedote/digilaitteiden-kaytto-voi-vaikuttaa-lapsen-kielelliseen-kehitykseen?publisherId=3747&releaseId=69956506>

*3 Lähteet

<https://www.aivoliitto.fi/verraton/lapsuus/leikit-ja-yhdessaolo-tukevat-kielen-kehitysta#9e9edea7>

DIA 8 | Vuorottelu

DIA 9 | Meidän mukavat leikkihetket

- Mitä lapsesi tekee mieluiten, jos saa itse valita?
- Vanhemmat kirjaavat itselleen ylös Leikkilomakkeelle (kohtaan 1)
- Tavoitteena harjoituksessa on havainnoida ja hoksata ne hetket, joissa lapsella on hauskaa ja joihin vanhemman kannattaa päästä mukaan
→ Katsotaan 2-3 esimerkistä mihin ruudukon kohtaa ne sopivat (valitaan erilaisia) ja tarkastellaan leikin elementtejä tarkemmin:
 - Mikä siinä sitä lasta innostaa - tai mitä vanhempi luulee, että siinä lasta innostaa:
Esim. lapsen aktiivisuus (juoksuleikit) tai aistimielitymykset voivat vaikuttaa (esim. tv, musiikki kiinnostaa)

DIA 10 | Autan lastani pääsemään leikissä vuorottelun alkuun

- HOT:n vaiheiden avulla vanhempi pääsee liittymään lapsen leikkiin ja vuorottelu alkaa

DIA 11 | Autan lastani pääsemään leikissä vuorottelun alkuun

- Katsotaan animaation [Vuorottelun synty](#) 1.osa (eli kohtaan-> 1:40 saakka)
- Keskustellaan animaatioon liittyen dian kysymysten avulla

DIA 12 | Yhteistä leikkiä ja vuorottelua

- Korostettava, että kieli kehittyy vuorovaikutuksessa eli ei yksin leikkiessä, vaan yhdessä aikuisen kanssa

DIA 13 | Autan lastani vuorottelemaan pidempään leikissä

- HOT:n vaiheiden avulla vuorottelu saadaan jatkumaan – käydään läpi dian asiat
- Katsotaan [Mielenterveystalo 1-vuotiaan Kukkuuleikki](#) Linkitetty valmiiksi PowerPoint dian video-symboliin.
- Keskustellaan mitä diassa mainittuja keinoja isä käyttää videolla?

DIA 14 | Autan lastani oppimaan puhetta ja kieltä leikissä

- HOT:n vaiheiden avulla tuetaan lapsen puheen ja kielen oppimista

DIA 15 | Kotitehtävän suunnittelu

- Kirjataan leikkilomakkeelle (vanhemmille lähetetty jo 3.kerran jälkeen)
- TÄLLÄ KERRALLA vanhemmat määrittävät ohjaajien opastuksella harjoituksen tavoitteen lomakkeelle ja pohtivat valmiiksi myös sopivia keinoja (lomakkeella vaihtoehtoja). Muuten vanhemmat suunnittelevat ja toteuttavat kotona.

DIA 16 | Lopetus

RYHMÄKERRAN JÄLKEEN

- Lähetä perheelle ryhmäkerran diat pdf- versiona sekä lisämateriaalit

Ryhmäkerta 5: Kommunikoinnin tukikeinot arjessa

Erityistä tällä kerralla

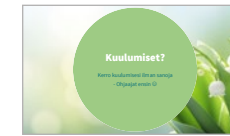
- Sisältää useita harjoituksia -> voidaan valita, mitkä harjoitukset ovat olennaisimpia teidän ryhmällänne (esim. huomioidaan lasten taidot). Viittomahakuun voi mennä yllättäväinkin paljon aikaa, riippuen ryhmäläisten tarpeista.
- Vanhemmille kynä ja paperia, kirjoittavat itselleen ylös missä tilanteissa voisivat käyttää esineitä, viittomia jne.
- Ohjaajilla kaksi lelua, esim. pikkuauto ja palikka (DIA 11 Esineiden käyttö)

Tarvittava materiaali ja videot

- Video, dia 9:** Miten sanoisit jos et voisi puhua – Vernellä on puheenkehityksen viivästymä *
- Animaatio, dia 15:** Kauppareissu - Kommunikoinnin tukikeinot: Kuvat

Lisämateriaaliksi vanhemmille

- AAC-nettisivustoja ja sovelluksia
- Mikä lasketaan sanaksi
- Moniste viittomista: vaatteet ja ruoka
- Aivoliiton artikkeli:
Puhetta tukevat keinot hyödyttävät tutkitusti lapsia
- Perheille linkit:
 - Viittomahaku **
 - Papunetin kuvatyökalu Kuvatyökalu ***
 - Paputuubin ohje Papunetin kuvatyökalun käyttöön ****

DIA 2 | Kuulumiset ja aiheeseen orientoituminen

- Vanhemmat “heittävät taas pallon” seuraavalle kertojalle, kuten viimeksi

DIA 3 | Mitä keinoja käytimme

- Kirjataan edellisen dian keinot kuulumisten jälkeen kertauksena ja orientaationa.
- Esim. katse, ilmeet, eleet, osoittaminen, esineet, kuvat, piirtäminen, googlen kuvahaku

DIA 4 | Edellisen kerran kotitehtävän purku

- Jaetaan tarvittaessa ryhmä kahteen porukkaan
- Katsotaan videot
- Ryhmän vetäjät jäävät tarkoituksella taka-alalle keskustelusta
 - Aktivoidaan vanhempia jakamaan asioita suoraan keskenään

DIA 5 | Kielo-ryhmäkertojen sisällöt

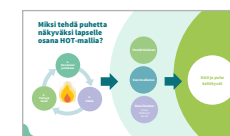

DIA 6 | Tällä kerralla

DIA 7 | Kommunikoinnin tukikeinot

- Näitä käytetään ihan siinä jokapäiväisessä arjessa: puuron syömisessä ja pyllyn pesussa
- Mitä hyötyä? → Meidän on hyvä antaa monipuolista mallia, jotta lapsi oppii kertomaan sitä mitä hän haluaa ja mitä hänellä on mielessään.

DIA 8 | Miksi tehdä puhetta näkyväksi lapselle osana HOT-mallia?

- Käydään läpi lyhyesti, mutta vahvasti ryhmän lasten taitojen ja kehitystason näkökulmasta
- Kun huomioidaan HOT ja käytetään kommunikoinnin tukikeinoja ja saadaan näin “kommunikoinnin tuli” palamaan, se kehittää vuorovaikutusta, puheen ymmärtämistä ja omaa ilmaisua sekä antaa lapselle myös monipuolisempaa mallia miten voi ilmaista itseään, vaikka puhetta vielä ei olisikaan

* Miten sanoisit jos et voisi puhua

** Viittomahaku

*** Papunet Kuvatyökalu

**** Paputuubin ohje

<https://youtu.be/Woug8fyQJSQ>

<https://viittomahaku.fi/>

<https://papunet.net/materiaalia/kuvaty%C3%B6kalu>

<https://www.kehitysvammaliitto.fi/tikoteekki/video-ohje-papunetin-kuvatyokalun-kayttoon/>

DIA 9 | Kommunikoinnin tukikeinot - miksi ne auttavat lasta?

- Dian viimeisen täpän kohdalla muistellaan 2. kerralta vaihetta, jossa lapsi siirtyy kommunikoimaan yksittäisillä symboleilla:
 - Mitä kaikkea muuta symbolit voivat olla kuin puhetta
 - Kommunikoinnin tukikeinojen käyttö tukee siirtymistä symboleilla kommunikaation vaiheeseen (tästä hyvä lisämateriaali tällä kerralla)
- Hyvä kertoa vanhemmille, että lapsi oppii kommunikaation tukikeinoja mallista, niitä ei tarvitse erikseen opettaa lapselle
- Katsotaan video (kohta 00:00-00:55):
[Miten sanoisit jos et voisi puhua – Vernellä on puheenkehityksen viivästymä.](#)
Linkitetty valmiiksi PowerPoint dian video-symboliin.

DIA 10 | Kommunikoinnin tukikeinot

DIA 11 | Kommunikoinnin tukikeinot: Esineiden käyttö

- Ohjaajat havainnollistavat ensimmäistä kohtaa konkreettisesti autolla ja palikalla

DIA 12 | Missä arjen tilanteissa esineet tuntuisivat teillä luontevalta?

- Missä tilanteissa ja mitä esineitä olette jo nyt ehkä käyttäneet?
- Kirjoita ylös** mitkä esineet ja missä tilanteissa voisit niitä käyttää. Miten se voisi auttaa sinun lastasi?
- Ei vielä keskustella tässä vaiheessa (vasta lopussa diassa 21)

DIA 13 | Kommunikoinnin tukikeinot: Luonnolliset eleet ja viittomat

- Opetellaan luonnollisista viittomista pukemiseen liittyviä (pipo, hanskat)
- Mainitaan että lisämateriaaleissa lisää arkiviittomia
- Käydään etsimässä vanhempien ehdottamia viittomia:
Diaan lisätty linkki <https://viittomahaku.fi/>

DIA 14 | Missä arjen tilanteissa tukiviittomat tuntuisivat teillä luontevalta?

- Missä ja mitä elettä/ viittomaa olette jo nyt ehkä käyttäneet?
- Kirjoita ylös** mitkä eleet/ tukiviittomat ja missä tilanteissa voisit niitä käyttää. Miten se voisi auttaa sinun lastasi?
- Vasta lopuksi keskustellaan

DIA 15 Kommunikoinnin tukikeinot: Kuvat

- Animaatio:** [Kauppareissu](#) -> linkitetty video-symboliin
- Pohdinnan tukena:
- Ensin vanhemmat saavat miettiä
- Sitten näytetään Kuvat arkiympäristössämme:
- Linkissä tiedosto KUVAT YMPÄRILLÄMME: Kuvia arkiympäristöstä – Alkon hylly, mainokset, liikennemerkkit, wc-kyltti, Poistumistie, lentokoneen turvaohjeet
- Alalaidassa linkki Papunetin kuvatyökaluun (esitellään lyhyesti), kerrotaan että linkki ja ohjevideo välitetään perheille

DIA 16 | Harjoitus

DIA 17 | Missä arjen tilanteissa kuvat tuntuisivat teillä luontevalta?

- Missä tilanteissa ja mitä kuvia olette jo nyt ehkä käyttäneet?
- Kirjoita ylös** mitkä kuvat ja missä tilanteissa voisit niitä käyttää. Miten se voisi auttaa sinun lastasi?
- Vasta lopuksi keskustellaan

DIA 18 | Kommunikoinnin tukikeinot: Piirtäminen

DIA 19 | Harjoitus

DIA 20 | Missä arjen tilanteissa piirtäminen tuntuisi teillä luontevalta?

- Missä tilanteissa olette jo nyt ehkä käyttäneet piirtämistä?
- Kirjoita ylös missä tilanteissa voisit käyttää piirtämistä. Miten se voisi auttaa sinun lastasi?

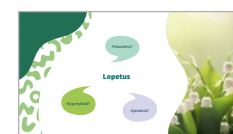

DIA 21 Keskustelua

DIA 22 Kotitehtävä

- Vanhemmat ovat kerran aikana kirjanneet tukikeinojen käyttömahdollisuuksia arjessa. Kokeillaan niitä. Miten toimia Hotisti? Mitä keinoja kokeilen?

DIA 23 Lopetus

RYHMÄKERRAN JÄLKEEN

- Lähetä perheelle ryhmäkerran diat pdf- versiona, valmista ja lähetä loru- ja laulukortit sekä lisämateriaalit

Ryhmäkerta 6: Kommunikoinnin tukikeinot leikissä

Erityistä tällä kerralla

Tällä kerralla on tärkeää varata aikaa harjoitukselle (dia 12) sekä loppukeskustelulle (dia 14)

Tarvittava materiaali ja videot

- Perheillä mukana Lapseni taidot-lomake
- **Linkit, diat 9 ja 13**
 - Paputuubi: Yhteistä kieltä etsimässä viittomin, kuvin ja sanoin *
 - Kielinuppu
 - Pikkukakkonen: Lasten Areena
 - Neuvokas perhe: Olohuonesirkus
 - Lorupankki – Lue lapselle
 - Papunet: Lastenlaulut
- **Animaatio, dia 11:**
KIELO-Puistossa Puheen näkyväksi tekeminen leikissä

Lisämateriaali vanhemmille

- Kirjanlukuvinkit
- Laulu-/lorukortit (toisella puolella kuva ja toisella puolella sanat)
 - Lähetetty etukäteen
- HOT ja kommunikoinnin tukikeinot leikeissä

DIA 2 | Kuulumiset ja aiheeseen orientoituminen

DIA 3 | Edellisen kerran kotitehtävän purku

- Jos on paljon osallistujia, jaetaan vanhemmat kahteen ryhmään keskustelemaan: ryhmän vetäjät eivät mene ryhmiin, vaan aktivoidaan vanhempia keskustelemaan keskenään.
- Keskustelujen pohjalta valitsevat ryhmänä yhden oivalluksen/ asian/ kysymyksen tms, jonka jakavat koko ryhmälle.

DIA 4 | Kieloryhmäkertojen sisällöt

DIA 5 | Tällä kerralla

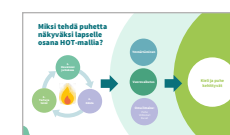
DIA 6 | Yhteenveto ryhmän aiheista

- Käydään läpi ryhmässä käsitellyt teemat lyhyesti

DIA 7 | Yhteenveto ryhmän aiheista

- Kerrataan vielä tärkeimmät asiat, joita ryhmässä on käyty läpi.
 - **Päällekkäiset soikiot:** Olet vanhempana lapsesi tärkein ihminen ja avainhenkilö kielenkehityksen tukemiseen arjessa
 - Esikielellinen ja kielellinen kehitys on jatkumo
 - **Nelikenttä:** Arjessa on monenlaisia hetkiä olla yhdessä ja tukea lapsen kehitystä. Lasta motivoi leikkisyys! Leikissä tärkeää tukea leikin aloittamista, leikkiin liittymistä ja leikin jatkumista pidempään.
 - **HOT-muistisääntö:** Tärkeää muistaa lapsen kanssa vuorovaikutuksessa
 - **Kommunikoinnin tukikeinot:** Kaikki keinot käyttöön puheen- ja kielenkehityksen tueksi

DIA 8 | Miksi tehdä puhetta näkyväksi lapselle osana HOT-mallia?

- Kun arjen tilanteissa ja leikissä huomioit ja hoksaaat lapsesi mielenkiinnon kohteita, maltat odottaa lapsen aloitetta ja sen jälkeen tartut lapsen aloitteisiin ja toimit lasta tukien ja käytät myös kommunikoinnin tukikeinoja
 - Tuet parhaalla mahdollisella tavalla lapsesi vuorovaikutuksen, kielen ja puheen sekä leikin kehitystä.

Dia 9 | Kertaus: Kommunikoinnin tukikeinot

- Pikainen kertaus
- Jos joku on ollut poissa edellisellä kerralla, voidaan tähän käyttää hieman enemmän aikaa
- Katsotaan video (kohta 00:00-02:00):
[Paputuubi: Yhteistä kieltä etsimässä viittomin, kuvin ja sanoin.](#)
Linkitetty valmiiksi PowerPoint dian video-symboliin.

Dia 10 | Meidän mukavat leikkihetket ja luovat hetket arjessa

- Kerrotaan, että tällä kerralla keskitytään taas leikkihetkiin

Dia 11 | HOT-muistisääntö ja puheen näkyväksi tekeminen leikissä

- Tähän diaan on koottu vasemmalle esimerkkejä edellisen dian leikeistä.
→ Käydään ne läpi
- Kerrotaan, että oikealla on 4. ryhmäkerralta tuttuja HOT-mallin mukaisia keinoja
- Katsotaan animaatio [KIELO Puistossa](#)
Linkitetty valmiiksi PowerPoint dian video-symboliin.
- Pyydetään vanhempia ottamaan kuva tästä diasta, sillä tarvitsevat sitä seuraavassa harjoituksessa

Dia 12 | Harjoituksia

- Leppäkerttu harjoitus tehdään aluksi koko porukalla, jos on aikaa
- Vanhemmat jaetaan pieniin ryhmiin (ohjaajat mukana)
→ Otetaan kuva diasta 11 ennen ryhmiin jakautumista
→ Dia toimii pohjana harjoitukselle
- Tähän harjoitukseen **tarkoitus varata reilusti aikaa**
- Jos jää aikaa, ryhmät voivat jakaa tärkeimpiä oivalluksiaan vielä yhteisesti

Dia 13 | Vinkkejä sivustoista, joissa hyviä leikkejä ja lauluja

- Näytetään esimerkin omaisesti muutamia aikataulun ja perheiden mielenkiinnon mukaan
- Ohjaajien on hyvä varmistaa etukäteen, että kyseiset sivustot löytyvät edelleen netistä

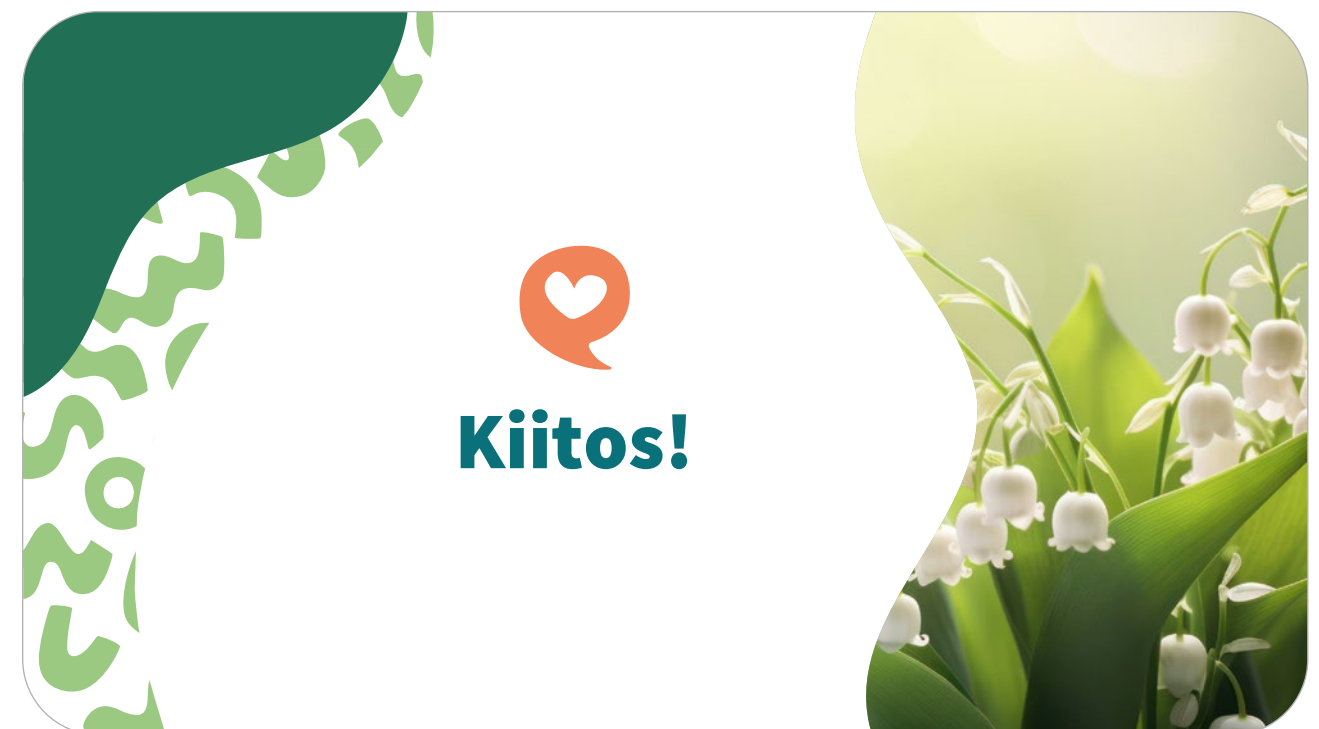

Dia 14 | Loppukeskustelu

- Keskustellaan kuplissa olevista kysymyksistä
- Pyydetään vapaata palautetta kaikista kerroista/ koko prosessista

RYHMÄKERRAN JÄLKEEN

- Lähetä perheelle ryhmäkerran diat pdf- versiona sekä lisämateriaalit

Lisämateriaalit ja lomakkeet

Lapseni taidot

Ryhmäkerta 1
Kotitehtävä 2. kerralle

KieLo
SpråkLek

ESIKIELELLINEN VAIHE

Mitä aistin itsessäni?

Lapsen huomio on suuntautunut omasta kehosta lähtöisin oleviin tai ympäristöstä omaan kehoon suuntautuviin aistimuksiin. Lapset myös osoittavat erityistä kiinnostusta toisten ihmisten silmiin ja kasvoihin.

- ☐ Lapsi ottaa katseyhteyden
- ☐ Lapsi matkii aikuisen toimintaa, kuten käsien liikkeitä, eleitä ja ilmeitä
- ☐ Lapsi on kiinnostunut ihmisäänestä ja rauhoittuu siihen
- ☐ Lapsi reagoi ja ilmaisee kehon tuntemuksia
- ☐ Lapsi ilmaisee erilaisilla itkuilla eri asioita, kuten nälkää ja kipua
- ☐ Lapsi tutustuu omaan ääneensä ja leikkii sillä
- ☐ Lapsi vie lelun suuhun
- ☐ Lapsi ojentaa käsiä lelua kohti
- ☐ Lapsi vie leluja kädestä toiseen

Mitä aistin ympäristössäni?

Lapsen maailma avautuu omasta kehosta myös ympäristöön. Lapsi kiinnostuu esineistä ja alkaa tunnistaa tuttuja ihmisiä. Lapsesta tulee itsestä aktiivinen toimija.

- ☐ Lapsi tekee asioita vain saadakseen sinut nauramaan
- ☐ Lapsi tarkistaa vanhemman reaktion uhkaavassa tilanteessa
- ☐ Lapsi ilmaisee katseella tai ääntelyllä haluavansa kutitusleikin jatkuvan
- ☐ Lapsi vie kädestä haluamansa asian luokse
- ☐ Lapsi osoittaa selvästi tunnistavansa ihmiset, joita näkee usein
- ☐ Lapsi ennakoii tutun leikin kulkua
- ☐ Lapsi toistaa toimintoja yhä uudelleen
- ☐ Lapsi ojentaa käsiään halutessaan syliin
- ☐ Lapsi yhdistää kahta samaa tavua useita kertoja (esim. mammamma, gäägää, tätä)
- ☐ Lapsi tuottaa paljon ääntelyä päivän aikana
- ☐ Lapsi äänтелеe kiinnittääkseen huomion tai saadakseen apua
- ☐ Lasta kutsuttaessa nimellä hän vastaa katsomalla tai kääntymällä kohti
- ☐ Lapsi työntää esineitä pois/paukuttelee lelua/tiputtaa lelun/on kiinnostunut painikeleluista
- ☐ Lapsi leikkii ota-anna -leikkiä

Aistitaan yhdessä

Lapsi oppii muillakin olevan tarkkaavaisuus ja pystyy huomioimaan, mihin muiden tarkkaavaisuus on suuntautunut: Lapsi osaa suunnata huomionsa toisen ihmisen kanssa samaan asiaan ja hän osaa siirtää tarkkaavaisuuttaan kahden asian välillä. Lapsen oma-aloitteisuus ja tavoitteellisuus kommunikoinnissa lisääntyy.

- ☐ Lapsi katsoo sinua leikkiessään leluilla, nähdäkseen katsotko häntä
- ☐ Lapsi näyttää esinettä ilman, että antaa sen sinulle
- ☐ Lapsi katsoo osoittaessasi huoneen toisella laidalla olevaa asiaa
- ☐ Lapsi seuraa katsettasi katsoessasi huoneen toisella laidalla olevaa asiaa
- ☐ Lapsi yrittää saada sinut huomaamaan kiinnostavia esineitä vain kiinnittääkseen huomiosi niihin eikä saadakseen sinun tekevän jotain niiden suhteen

Lapseni taidot

Ryhmäkerta 1
Kotitehtävä 2. kerralle

KieLo
SpråkLek

- ☐ Lapsi käyttää kommunikointia eri tarkoituksiin, kuten pyytääkseen, kysyäkseen, kommentoidakseen, kieltäytyäkseen
- ☐ Lapsi vilkuttaa kädellään hyvästelläkseen tai tervehtiäkseen ihmisiä
- ☐ Lapsi käyttää ääntelyä tai sanoja kiinnittääkseen huomiosi tai saadakseen apua
- ☐ Lapsi yhdistää kahta eri tavua useita kertoja (esim. maba.., äitä..)
- ☐ Lapsella on sanoiksi tulkittavaa ääntelyä
- ☐ Lapsi hallitsee 1-2 esineen käyttötarkoituksen
- ☐ Lapsi vie lusikkaa omaan suuhun/harjaa omia hiuksiaan/hoivaa nukkea
- ☐ Lapsi osaa jäljitellä yhden toiminnon aikuisen perässä, kuten palikan laittaminen laatikkoon tai lusikan laittaminen lautaselle, puhelimeen vastaaminen tai pöydän pyyhkiminen
- ☐ Lapsi alkaa ymmärtää tutuissa tilanteissa toistuvia sanoja ja lyhyitä lauseita

KIELELLINEN VAIHE

Kommunikointi symboleilla

Tämä vaihe alkaa, kun lapsi ymmärtää, että kaikilla asioilla on oma symboli. Käytettävä symboli voi olla esimerkiksi kuva, viittoma, ele tai sana. Yksi symboli voi tarkoittaa erilaisia asioita/ lauseita.

- ☐ Lapsi nyökyttää päätään viestiäkseen ”kyllä”
- ☐ Lapsi käyttää eleitä ilmaistakseen itseään
- ☐ Lapsi tuottaa tai keksii itse kohteen ääntä muistuttavia/jäljitteleviä sanoja esimerkiksi ”prum prum” autosta tai eläinten ääntelyt eläimistä
- ☐ Lapsi käyttää tunnistettavasti noin 30-50 sanaa tarkoituksenmukaisella tavalla
- ☐ Lapsi käyttää toista osaamaansa sanaa tilanteessa, jossa ei tiedä jotakin sanaa (esim. hauva voi tarkoittaa kaikkia eläimiä)
- ☐ Lapsi osaa rakentaa tornia yhdessä aikuisen kanssa
- ☐ Lapsi leikkii kuvitteluleikkiä lelujen kanssa, esimerkiksi lapsi käyttää palikkaa puhelimenä tai syöttää nukkea

Symbolien yhdistäminen

Kommunikaatio on edelleen kokonaisvaltaista eli lapsi käyttää ilmaisussaan paljon myös esikielellisiä keinoja. Symbolien yhdistäminen alkaa. Usein ensimmäiset yhdistelmät koostuvat sanasta ja eleestä.

- ☐ Lapsi yhdistää sanan ja eleen ilmaukseksi
- ☐ Lapsi käyttää kahden sanan ilmauksia
- ☐ Lapsella on tuottavassa sanastossaan noin 250 sanaa
- ☐ Lapsi leikkii monivaiheisia leikkejä, kuten rakenteluleikki, ruoanlaittoleikki, hoivaleikki

Arjen tilanteet

Ryhmäkerta 2
Kotitehtävä 3.kerralle

KieLo
SpråkLek

Näistä arjen toistuvista tilanteista lapseni pitää:

-
-
-
-
-

Valitse yksi arjen tilanteista ja kirjaa tilanteesta:

Mitä harjoitellaan:

Esim. Huomaan, mistä lapsi kiinnostuu ja kommentoin sitä
/ Tehdään vuorotellen / Toistan lapsen yrittämää sanaa monta kertaa...

Kuka tekee lapsen kanssa: _____

Ajankohta: _____

Kuvaile tilanne ja miten käytit siinä HOT-muistisääntöä:

Lisämateriaali

Ryhmäkerta 3
Lisämateriaali

KieLo
SpråkLek

MIKÄ VOI SAMMUTTAA TULEN?

1. YLEISIÄ

- Jokin häiriötekijä ympäristössä (melu, TV-päällä, kylmä/kuuma...)
- Liikaa tai liian vähän virikkeitä lapselle

2. LAPSI

- Tilanne ei ole lapsen taidoille sopiva
- Lapsella on nälkä, wc-hätä tai väärä vireystila (väsynyt, levoton)
- Lapsella on muu tunne päällä (harmi, itkuinen yms.)
- Lapsella on hankala olo
- Pieni lapsi ei useinkaan jaksa olla vielä kauaa vuorovaikutuksessa
- Pienen lapsen huomio voi nopeasti kiinnittyä johonkin uuteen asiaan
- Lapsi ei ole kiinnostunut

3. AIKUINEN

- Jos en huomioi, mistä lapsi on kiinnostunut
- Jos en huomaa, että lapseni mielenkiinto on jo uudessa asiassa
- Jos yritän ohjata lapseni huomion pois lasta kiinnostavasta asiasta (puheella tai ei- kielellisesti)
- Jos en malta odottaa lapsen aloitetta
- Jos käytän liian vaikeaa kieltä tai puhun liian nopeasti tai paljon lapseni tasoon nähden
- En huomioi lapseni tunne- ja vireystilaa

OSAAN TUKEA LASTANI

... vaikka lapseni kiinnostuksen kohdetta on vaikea huomata
tai mielenkiinnon kohde vaihtuu nopeasti

- Olen UTELIAS ja AVOIN lapseni maailmaa kohtaan ja tarkkailen tietoisesti lapseni kiinnostuksen kohteita arjessa
- Tarjoan lapselleni puuhia tai asioita, joista tiedän lapseni pitävän
- Hyödynnän ARJEN TOISTUVIA PUUHIA (rutiineita), jotka ovat lapselleni TUTTUJA ja turvallisia tilanteita
- Muistan, että ei tarvitse jäädä odottamaan täydellistä hetkeä
... vaikka en vielä huomaisi lapseni kaikkia aloitteita tai lapseni tekisi niitä vasta vähän
- Asetun lapseni tasolle, mielellään vastakkain
- Ylitulkitsen lapseni tekemiä tahattomia aloitteita
- Jekkuilen:
 - Matkin lastani
 - Teen jotain yllättävää tai hassuttelen, jotta lapseni huomaisi minut ja innostuisi mukaan vuorovaikutukseen
 - Luon tilanteita, joissa voin odottaa lapseni aloitteita
 - Teen tauon yllättävän paikkaan tutussa puuhassa

Leikkilomake

Ryhmäkerta 3
Kotitehtävä 4. kerralle

KieLo
SpråkLek

1. Näistä leikeistä lapseni pitää:

-
-
-
-
-
-

2. Valitse ja ympyröi tavoite lapsellesi

Seuraavan sivun keltaisista laatikoista

3. Valitse 1-2 keinoa, miten tuet lastasi leikissä

Vihreäreunaisista laatikoista, vähintään 1 keino ylemmästä laatikosta.

4. Valitse sopiva leikki:

Leikki, josta lapseni tykkää:

- Onko mukana leluja vai ei?

5. Kuka lapsen kanssa leikkii?

6. Milloin on sopiva ajankohta leikkihetkelle?

7. Kuka videoi tilanteen?

Katsomme videoita yhdessä seuraavalla kerralla :)

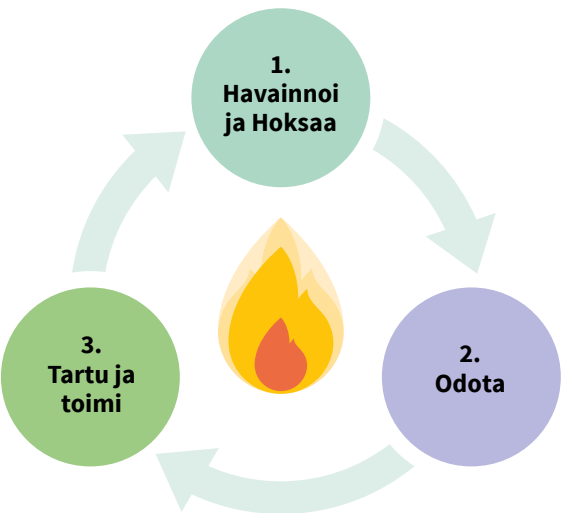
Leikkilomake

Ryhmäkerta 3
Kotitehtävä 4. kerralle

KieLo
SpråkLek

HOT-muistisääntö leikissä

Ympyröi lapsellesi sopiva **tavoite** ja valitse 1-2 **keinoa**, miten tuet lastasi leikissä.

1. TAVOITE:

AUTAN LASTANI
PÄÄSEMÄÄN LEIKISSÄ
VUOROTTELUN ALKUUN

AUTAN LASTANI
VUOROTTELEMAAN
PIDEMPÄÄN LEIKISSÄ

AUTAN LASTANI
OPPIMAAN KIELTÄ JA
PUHETTA LEIKISSÄ

2. KEINOT:

Havainnoin ja Hoksaa:

- Huomioin molempien vireystilan ja ympäristön häiriötekijät
- Havainnoin ja hoksaan mistä lapsi on kiinnostunut - Mitä lapsi touhuu?
- Muistan vuorovaikutuksen ilon

Odota:

- Lapseni aloitetta
- Muistan pitää itse taukoja ja antaa näin myös lapselle vuoro – malta odottaa
- Säädän leikin rytmiä ja tempoa tarvittaessa, oma vuoroni voi olla hyvin lyhyt

Tartun ja Toimin

- Jekkuilen esim. tekemällä jotain yllättävää tai laittamalla lapselle mieluisan asian näkyville, mutta hankalasti saataville
- Lähdän mukaan lapsen toimintaan
- Jaan lapsen tunteen, esim. yhdessä jännitetään mitä laatikosta tulee ja innostan vuorotteluun liioittelemalla tunnetta, ilmeitä, eleitä, ääntelyä tai toimintaa
- Voin myös matkia esim. lapsen toimintaa tai ääntelyä
- Kommentoin lapsen toimintaa tai kysyn kysymyksen.

Tartun ja Toimin

- Puhun lapsen huomion kohteeseen tai tekemiseen liittyen
- Puhun sellaista kieltä, joka on lapsen tasolle sopivaa
 - Pienille paljon asioiden nimeämistä ja lyhyitä ilmauksia
- **Käytän tuttuja toistuvia sanoja ja lauseita**, esim. Loppu, leikitään kukkuu, nyt minä kutitan – rutiinit ovat tärkeitä
- **Sanoitan** asioita kertomalla ja kuvailemalla tapahtumia, lapsen tai aikuisen toimintaa, paikkaa, tunteita, tahtoa, olotilaa tai leikkiä
- Laajennan lapsen ilmauksia korjaamalla ilmausta tai lisäämällä siihen samaan aiheeseen liittyvää tietoa
- **Käytän tarkkoja ilmauksia/ lauseita**
 - esim. leikissä sanotaan tarkasti: “Heppa juoksee” eikä “Tämä juoksee”
- Muistetan vuorot , vuorovaikutuksen ilon ja hassuttelu
- Teen puhetta näkyväksi lapselle esineillä, eleillä, viittomilla ja kuvilla

Lapsi ei leiki

Ryhmäkerta 4
Lisämateriaali

KieLo
SpråkLek

Miksi lapseni ei leiki?

On monia syitä, miksi lapsi ei ole vielä oppinut leikkimään:

- Lapsen voi olla vaikea kiinnittää huomionsa toisiin ihmisiin. Lapset oppivat leikkimään jäljittelemällä toisia. He seuraavat, mitä toiset tekevät ja yrittävät sitten matkia. Jos lapsen on vaikea tarkkailla, mitä toiset tekevät, on lapsen myös vaikea jäljitellä ja oppia leikkimään.
- Lapsi ei tiedä, mitä eri leluilla tehdään tai hän ei ymmärrä peliä/ leikkiä.
- Lapsen on hankala keskittyä, ja siksi vaikea jatkaa tekemisiä/ leikkejä
- Lasta ei kiinnosta kokeilla uusia asioita. Osa lapsista saattaa ”jäädä jumiin” tiettyihin leikkeihin tai materiaaleihin. Silloin heidän saattaa olla vaikea leikkiä lelulla, jota he eivät tunne tai leikkiä, jota he eivät osaa.

Lähde: <https://regionuppsala.se/infoteket/hitta-tips-och-verktyg/tidig-intervention/tidig-intervention---english/kom-igang-med-lekar---english/>.

Miten voin opettaa lastani leikkimään?

Hae ja pyri säilyttämään lapsesi huomio:

- Käytä paljon eleitä, ilmeitä ja ääntelyä lapsesi huomion saamiseksi
- Mukauta leikin rytmi/ nopeus lapsesi mukaan. Anna lapselle aikaa päästä mukaan. Ja toisaalta ole tarvittaessa nopea, ettei lapsesi huomio karkaa.
- Luo leikkeihin tilanteita, joissa lapsi oppii innokkaana odottamaan leikin jatkumista (eli jekkuile!)
Esim. laske kolmeen ennen kuin jotain hauskaa tapahtuu, pidä tauko ennen lapsen odottamaa hauskaa kohtaa.
- Pitäkää hauskaa!!!
- Leikkiessä on tärkeitä, että molemmilla on hauskaa
- Voitte myös kuvata leikkejä kännykällä ja katsoa niitä yhdessä myöhemmin

Näytä lapselle mallia

- Lapsi oppii leikkimään jäljittelemällä aikuista/toisia lapsia

Luo leikkiä varten häiriötön ympäristö

- Sulje TV, laita puhelin pois
- Laita ylimääräisiä leluja pois näkyvistä jne.

Valitse leikki, josta arvelet/ tiedät lapsesi pitävän

Seuraa lapsesi mielenkiinnon ja huomion kohteita

- Lähde mukaan lapsen toimintaan ja kiinnostuksen kohteeseen ja luokaa leikki yhdessä näissä tilanteissa

Lähde: https://regionuppsala.se/globalassets/infoteket-om-funktionshinder/dokument/tidig-intervention/english/8jan/utskivbart_lek_engelska_us_.pdf.

Artikkeli

Ryhmäkerta 4
Lisämateriaali

KieLo
SpråkLek

Digilaitteiden käyttö voi vaikuttaa lapsen kielelliseen kehitykseen

9.11.2022 08:42:00 EET | Helsingin yliopisto

Yksin vietetty ruutuaika voi haitata lapsen kielellistä kehitystä. Tutkijan mukaan ruutuaajan minuuttien sijaan kannattaa kääntää katse lapsen ja vanhemman vuorovaikutukseen.

Ruutuaajan määrällä on yhteys lasten kielelliseen kehitykseen, kertoo Helsingin yliopiston tuore tutkimus. Tutkimuksessa selvisi, että mitä enemmän leikki-ikäiset viettivät aikaa yksin ruutujen ääressä, sitä heikommalla sanaston taidot ja kokonaiskielellinen taso lapsilla oli.

– Havaitsimme myös, että mitä enemmän äideillä oli ruutuaikaa, sitä suppeampi lasten käyttämä sanavarasto oli ja sitä heikompi kokonaiskielellinen taso lapsilla oli. Negatiivinen yhteys sanastoon ja kokonaiskielelliseen tasoon oli vahvempi, jos sekä lapsi että äiti viettivät tahoillaan paljon aikaa laitteilla, kertoo puheterapeutti ja väitöskirjatutkija Riikka Mustonen Helsingin yliopiston psykologian ja logopedian osastolta.

Tutkijat tarkastelivat 2,5–4-vuotiaiden lasten yksin tai yhdessä vanhemman kanssa vietetyn ruutuaajan ja kielen eri osa-alueiden yhteyksiä. Tutkimukseen valittiin suomenkielisiä lapsia, joilla ei ollut todettu poikkeamia tavanomaisessa kehityksessä.

Digisisällöistä kannattaa keskustella pieninkin lapsen kanssa.

Lisäksi tutkijat selvittivät yhteyksiä äitien oman ruutuaajan ja lasten kielellisen kehityksen välillä. Ruutuaajalla tarkoitettiin kaikkea television äärelä, pelikonsolilla, tietokoneella, älypuhelimella tai tablettitietokoneella vietettyä aikaa.

– Meitä kiinnosti, kuinka paljon lasten tai äitien ruutuaika selittää lasten kielellisten taitojen vaihtelua, kun taustamuuttujat kuten lapsen ikä, äidin koulutustaso ja lasten syntymäjärjestys perheessä on otettu huomioon, Mustonen kertoo.

Lasten ja äitien ruutuaajan määrää selvitettiin kyselylomakkeella. Lasten sanaston taitoja, kielen rakenteisiin liittyviä taitoja, puheen ymmärtämistä sekä kokonaiskielellistä tasoa tutkittiin erilaisten testien avulla. Tutkimukseen osallistui 164 lasta äiteineen. Lapset viettivät laitteilla keskimäärin 79 minuuttia päivässä, joista yksin käytettyä ai-

kaa oli 44 minuuttia ja loput vanhemman kanssa. Äitien keskimääräinen ruutuaika oli viisi ja puoli tuntia päivässä. Tähän sisältyi työssä vietetty aika.

Yhteinen keskustelu tukee kielellistä kehitystä

Tutkimuksessa näytti ensin siltä, että vanhemman kanssa yhdessä vietetty ruutuaika voi vaikuttaa myönteisesti lapsen sanastoon ja kokonaiskielelliseen tasoon. Kuitenkin kun tutkittavien taustamuuttujat otettiin huomioon, yhteys ei ollut enää merkitsevä.

Yhdessä vanhemman kanssa vietetty ruutuaika voi Mustosen mukaan kuitenkin olla kielenkehitykselle hyödyllistä, jos vanhempi ja lapsi keskustelevat sisällöistä keskenään. Aiempi tutkimus on osoittanut, että juuri yhteiset jaetun tarkkaavuuden hetket ovat lapsen kielenkehitykselle tärkeitä.

– Nämä yhteiset hetket saattavat vähentyä, jos lapsella tai vanhemmalla on paljon ruutuaikaa. Leikki-ikäisten lasten yksin viettämää ruutuaikaa on siis hyvä rajoittaa. Myös vanhemman on hyvä tarkastella tottumuksiaan siltä kannalta, häiritseekö ruutuaika vastavuoroisia hetkiä lapsen kanssa, Mustonen sanoo.

Hän muistuttaa, että ruutuaika on vain yksi tekijä, joka voi vaikuttaa lapsen kielenkehitykseen.

– Ruutuaajan vaikutuksista tarvitaan lisää tutkimustietoa. On hyvä muistaa, että kielenkehitykseen vaikuttavat monet muutkin ympäristön tekijät ja perimä varsinkin pienemmällä lapsilla.

Mustosen mukaan tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää puheterapeuttien ja esimerkiksi neuvolan terveydenhoitajien työssä. Jos lapsen kielenkehitys ei suju tavanomaiseen tapaan, tutkimustieto auttaa tukemaan perheitä parhaalla mahdollisella tavalla.

Julkaisu: Mustonen R, Torppa R, Stolt S. Screen Time of Preschool-Aged Children and Their Mothers, and Children's Language Development Children. 2022; 9(10):1577. <https://doi.org/10.3390/children9101577>

Suomen Kulttuurirahasto on tukenut tutkimuksen toteutusta. Tutkimus on osa LEINIKKI-projektia, jossa kerätään tietoa suomenkielisissä perheissä kehittyvien leikki-ikäisten lasten kielenkehityksestä sekä taustatekijöiden vaikutuksesta lapsen kehittyvään kieleen. LEINIKKI on yksi Early Language Development -tutkimusryhmän projekteista

Leikit ja yhdessäolo tukevat kielen kehitystä

Kielen kehityksen tukeminen tapahtuu parhaimmillaan tavallisissa arkipäivän kohtaamisissa ja yhdessäolon hetkissä. Riittää, että lapsella on mahdollisuus leikkiä ja nauttia yhteisestä tekemisestä ja puuhastelusta.

1. Heittäyty mukaan leikkiin

Koska lapsen leikkitaidot kehittyvät käsi kädessä puheen ja kielen kehityksen kanssa, on hyvä antaa lapsen leikille aikaa ja arvostusta. Lapsi nauttii, kun hänen leikkinsä saa ajoittain huomiota ja ihas-telua sekä aikuinen lähtee mukaan leikkimään.

Leikkitilanteissa vanhempi voi tukea lapsen leikkiä mallintamalla ja sanoittamalla leikkiä lapselle, mikä tukee lapsen kielellisiä taitoja, ajattelua ja syy-seuraus-suhteiden ymmärtämistä. Vanhempi voi antaa mallia, mitä leikissä voisi tapahtua ja tarjota leikkiin sopivia välineitä, joilla lapsi voi rikastaa omaa leikkiään. Vanhempi voi esimerkiksi antaa vanhat lakanat majanrakennukseen tai tyhjät juqurttipurkit kauppa-leikkiin.

Leikkiin liittyvien kuvien avulla lapsi voi osallistua leikin kulkuun ja etsiä ideoita leikkiin. Esimerkiksi lääkäri-leikissä lapsi voi ohjenta kuumemittarin kuvan kertoakseen, että toivoo potilaalta mitattavan kuumeen.

Lapsen kanssa laulaminen, loruttelut ja muut arjessa tapahtuvat musiikkileikit ovat myös erinomaisia kielen oppimista tukevia keinoja. Leikin avulla voidaan myös ennakoida uusia tilanteita, esimerkiksi miten toimitaan ravintolassa tai lääkärissä. Kun uutta tilannetta on leikitty kotona vanhemman kanssa, helpottaa se lasta usein tositalanteissa.

2. Ota lapsi mukaan arjen askareisiin

Kun lapsi pääsee mukaan päivittäisiin arkipuuhiin, kuten ruuanlaittoon ja siivoamiseen, hän oppii tärkeitä kielen ja vuorovaikutuksen taitoja. Näissä arjen tilanteissa voidaan harjoitella niin puheen tuottamista kuin ohjeiden ymmärtämistä ja käsitteiden hallintaakin.

Tekemisen ohessa on helppo jutella ja nimetä asioita sekä uusia esineitä. Kun puhe liittyy tilanteeseen, jossa olette, se helpottaa lapsen ymmärtämistä. Näin nähty tukee kuultua.

Esimerkiksi pyykkejä kuivamaan ripustettaessa vaatteita voidaan nimetä, kuvailla, vertailla ja luokitella esimerkiksi värin tai koon mukaan. Käytä arjen toimintojen lomassa ajan, paikan ja määrän käsitteitä. Voit esimerkiksi pyytää lastasi laittamaan sukat alimpaan laatikkoon tai kattamaan pöydälle kolme keltaista lautasta.

3. Kannusta ja ohjaa vuorovaikutukseen ikätovereiden kanssa

Kun lapsen on vaikea käyttää kieltä vuorovaikutuksen välineenä, sosiaaliset tilanteet voivat olla lapselle haasteellisia ja kaverisuhteiden solmiminen vaikeaa. Leikki on usein lasten yhteisen toiminnan muoto, joten harjoitella yhdessä lapsen kanssa, miten tehdään leikkialoitteita ja miten vastataan ystävällisesti toisen tekemään leikkikutsuun. Tärkeää on, että lapsi pääsee mukaan yhteiseen toimintaan ja saa mahdollisuuden harjoitella yhdessä toimimista.

Muiden lasten voi olla vaikea ymmärtää leikkiin haluavan aloitteita, jos lapsi ei osaa sitä sanallisesti ilmaista. Leikkiin liittymistä voi helpottaa esimerkiksi kuvitettu leikkitaulu, josta lapset voivat valita yhteisen leikin. Leikkiin liittyvillä kuvilla lapsi voi sanoittaa leikkiä ja hakea siihen uusia ideoita. Vanhempi voi olla mukana leikkitilanteissa ja tarkkailla, missä lapsi tarvitsee apua, pääseekö leikki alkuun ja tarvittaessa mallittaa leikin kulkua ja etenemistä.

4. Huolehdi omasta jaksamisestasi
Hitaasti ja poikkeavalla tavalla kehittyvä lapsen puhe saa herkästi vanhemman tuntemaan itsensä epäonnistuneeksi, ja arki voi tuntua kuormittavalta. Tärkeää onkin huolehtia myös omasta jaksamisestaan ja raivata arkeen tilaa itselle tärkeille asioille, jotka tukevat jaksamista.

Riittää, että on valmis kokeilemaan erilaisia keinoja ja muuttamaan myös omaa toimintaansa. Puhuminen toisten vanhempien kanssa ja mahdollisuus kokemuksen vaihtoon ja vertaistukeen tuo voimia ja tarjoaa uusia näkökulmia omaan tilanteeseen.

Teksti: Anni Vieru, Kommunikaatiokeskus, Aivoliitto ry
<https://www.aivoliitto.fi/verraton/lapsuus/leikit-ja-yhdessaolo-tukevat-kielen-kehitysta#9e9ede7>

Nettsivustoja ja sovelluksia kuviin ja tukiviittomiin liittyen

 www.papunet.net	Työkaluja ja materiaalia kommunikoinnin tukemiseen • valmiita ja muokattavia kuvallisia materiaaleja arjen kommunikointiin • materiaalia ja videoita viittomien opetteluun ja harjoitteluun • laaja kuvapankki; ilmainen kuvatyökalu, jolla voi tehdä omiin tarpeisiin sopivia kuvallisia materiaaleja
 suvi.viittomat.net	Keskeiset arkielämän viittomat kootusti • viittomien haku suomen sanalla, sanan osalla tai viittomien rakennepiirteiden perusteella
 finsl.signwiki.org	Suomalaisen viittomakielen wikisanakirja
 viittomakielinenkirjasto.fi	Lapsille on oma osasto, jossa on mm. satuja, loruja, lauluja ja pelejä
 kasipuhe.fi	Tukiviittomia opettava sivusto
 Viito -sovellus iOS, Android	• Kuvasanakirja tukiviittomille • Ilmaisesa sovelluksessa tukiviittomat kulkevat kätevästi mukana
 viittomahaku.fi	Hae viittomia hakusanalla ja sivusto hakee kyseisen viittoman useista eri lähteistä
 Yle Areena - Viitotut areena.yle.fi	Yle Areenasta löydät viittomakieliset lastenohjelmat
 kielinuppu.fi	Suomen kielen oppimista tukevia lastenlauluja opetusvideoineen • Monissa videoissa käytetään laulutaitoja ja tukiviittomia
 Pikkukakkosen kommunikaatiokortit	Valmiita kuvakortteja voi käyttää esimerkiksi viikkokalenteriin, leikkeihin, arjen toimintoihin
 youtube.com/@kielileikki	Lyhyitä videoita, joissa käytetään tukiviittomia ja kommunikaatiokuvia
 viitotturakkaus.fi	Kuvamateriaalia kasvun ja oppimisen tueksi • Kommunikaation tueksi on esimerkiksi kuvia leikkeihin ja arjen rutiineihin

MIKÄ LASKETAAN SANAKSI?

Sanoja ovat kaikki sellaiset tuotokset, joita..

1. Käytetään itsenäisesti eli lapsi käyttää sanaa myös muulloin kuin matkimalla.
2. Käytetään johdonmukaisesti eli sanaa käytetään toistuvasti tietystä asiasta.
3. Käytetään merkityksellisesti eli sana on sidottu johonkin asiaan.

Johdonmukaiset eleet.

Lapsi käyttää aluksi eleitä ilmaistakseen itseään, esim. kädet ylös on "syliin" tai pään heilutus "ei".

Sanan osa.

Lyhennetty sana on helpompi tuottaa, esim. "ba" banaanista tai "tä" vettä-sanasta.

Yksinkertaistettu sana.

Lapsen oma versio sanasta, esim. "mam" maidosta tai "ättä" äidistä.

Eläinten ja ympäristön äänet.

Erilaisten äänten tuottaminen, esim. "muu", "hau" tai "tööt", "prrr" viittaessa asioihin.

Huudahdukset.

Sanat, kuten "jee", "au", "oho".

Tukiviittomat.

Viittomat lasketaan sanoiksi siinä missä puhututkin sanat.

Sanat.

Tutut ja tunnistettavat sanat sekä ne sanat, mitkä ovat äänteellisesti vielä lapsenomaisia, esim. "patto" (pallo) tai "iti" (isi).

Puhetta tukevat keinot hyödyttävät tutkitusti lapsia

Kun puhetta tukevia keinoja käytettiin viikkoittain tunnin ajan, lapsilla näkyi kehitystä kommunikointitaidoissa ja monimutkaisen puheen ymmärtämisessä.

Turun yliopiston RILIV-tutkimushankkeen alustavien tulosten mukaan puhetta tukevien keinojen käyttö vaikuttaa lasten kielelliseen ja sosiaaliseen kehitykseen. Tutkimus toteutettiin Aivoliiton Vuorovaikutuksen avaimet -hankkeen kautta päiväkodin pienryhmissä. Niissä käytettiin puheen tukena esimerkiksi kuvia, tukiviittomia ja piirtämistä 12 viikon ajan tunnin kerrallaan.

Ryhmien lapsilla oli vaikeuksia puheen ymmärtämisessä, puheen tuottamisessa, sosiaalisia haasteita tai ongelmia tarkkaavaisuuden kanssa. Haasteita saattoi olla myös useammalla osa-alueella.

"Tulokset antavat tärkeän viestin varhaiskasvatukseen ja vanhemmille. Myös perheessä lyhyetkin hyvät vuorovaikutustilanteet ja puhetta tukevien keinojen käyttö näkyvät varmasti", kannustaa tutkimushankkeessa mukana oleva puheterapeutti ja logopedian yliopisto-opettaja Pia Lindevall.

Keinojen käyttö paransi merkittävästi lasten monimutkaisen puheen eli esimerkiksi pidempien ohjeiden ja kieliopillisesti monimutkaisempien lauseiden ymmärtämistä. Myös lasten kommunikointitaidot parantuivat, sillä epäso-pivassa puhetavassa lapsi puhuu toistuvasti asioista, joista muut eivät kiinnostu, ei osaa lopettaa puhetta ja vuorottelun taidot ovat epäselviä.

"Voi ajatella, että tämän väheneminen on yllättävää, mutta oikeastaan se on hirveän selkeää. Kun piirretään, huomio on asiassa ja siihen tulee luonnollista vuorottelua. Piirtäminen tekee näkyvämmäksi keskustelun ja fokuksen. Vuorovaikutustaidot paranevat ja haastavat tunteet vähenevät", kertoo Lindevall.

Jokainen käyttää jo puhetta tukevia keinoja

Puhetta tukevat ja korvaavat keinot voivat tarkoittaa kaikkia keinoja, joilla kommunikointia tuetaan visuaalisesti. Keinoista käytetään myös nimitystä AAC (Augmentative and Alternative Communication). Lindevall huomauttaa, että me kaikki käytämme jo puhetta tukevia keinoja.

"Kysymys ei ole mistään kummallisesta asiasta. Emojit, kalenterit, liikennemerkkit, kartat tai vaikka Ikean lipaston kokoamiskuvastot ovat arjessa puhetta tukevia ja korvaavia keinoja."

AAC:n toimivuuden huomaa heti, keinoja ei tarvitse erikseen harjoitella. Tärkeää on käyttää keinoja, joita lapsi ymmärtää, ei siis esimerkiksi kannata piirtää lapselle, joka ei ymmärrä piirrosta.

"Jos piirtäminen toimii, niin vanhemmat voivat jo kotona piirtää, mitä kirjastossa tulee tapahtumaan, kun ollaan menossa sinne ensimmäistä kertaa. Ja kun piirros on mukana, lapsi pystyy visuaalisen tuen avulla toimimaan paikan päällä."

Vieläkin saatetaan virheellisesti ajatella, että kuvia ei kannata ottaa käyttöön, koska ne ehkäisivät puheen kehitystä.

"Se on jännittävä urbaanilegenda, joka elää edelleen vahvasti, mutta jolle ei ole mitään perusteita. Jos näin olisi, niin eivät kuvat rikastuttaisi kieltämme ja ilmaisuamme muutenkaan."

Kynnsy matalaksi

Tutkimushankkeessa tehdystä kyselytutkimuksesta on selvinnyt myös, että puhetta tukevia keinoja käytetään varhaiskasvatuksessa vähemmän kuin henkilökunta itse toivoo. Tietoa tarvitaan siis enemmän, päiväkotien lisäksi myös neuvolaan ja vanhemmille.

"Ihan aluksi aikuinen voisi miettiä, mikä omassa elämässä on sellaista, mikä tukee ymmärtämistä. Jos kirjaimet ovat väärin päin K-Supermarketin kyltissä, niin logon hahmo kuitenkin kertoo, mistä on kyse."

Puhetta tukevia keinoja ovat esimerkiksi ostoslistan teko, reseptin lukeminen, perheelle ilmeily ja valokuvan lähettäminen tienhaarasta, josta pitäisi kääntyä mökille.

"Seuraavaksi kannattaa pohtia tilanteita, joissa on ollut lapsen kanssa haasteita. Mitä tilanteessa tapahtui, kuka ymmärsi väärin ja miksi, onko jotain mikä olisi voinut tukea tilannetta?"

Lindevall kannustaakin kokeilemaan matalalla kynnyksellä erilaisia keinoja kommunikoinnin tueksi. Yksinkertaisimmillaan ne ovat keinoja, jotka ovat tässä hetkessä saatavilla, joilla tullaan ymmärretyksi puolin ja toisin. Vaikka maahan piirtämistä tai käpyjen käyttöä puheen tukena. Vain mielikuvitus on rajana!

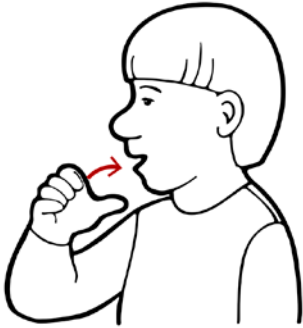
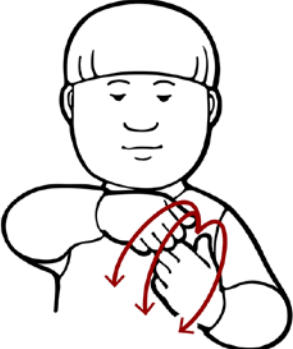
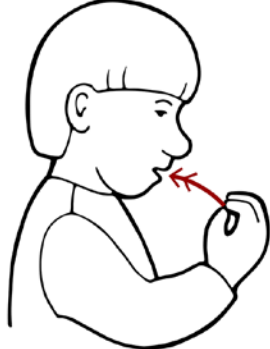
Teksti: Annina Ranimo

Lähde: Aivoliitto (2022). Puhetta tukevat keinot hyödyttävät tutkitusti lapsia, haettu keuhällä 2023, osoitteesta <https://www.aivoliitto.fi/verraton/lapsuus/puhetta-tukevat-kei-not-hyodyttavat-tutkitusti-lapsia#66d63735>

Viittomat

Ryhmäkerta 5
Ruokailuun liittyvät viittomat

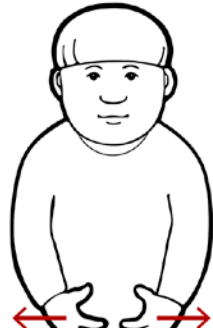
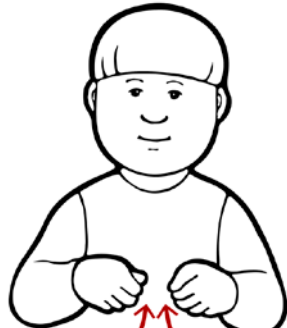
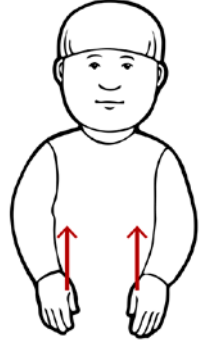
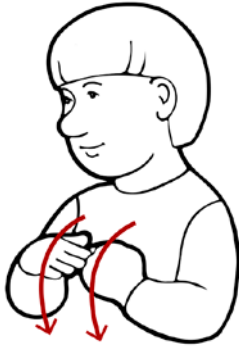
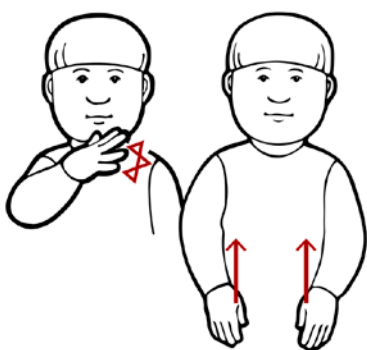
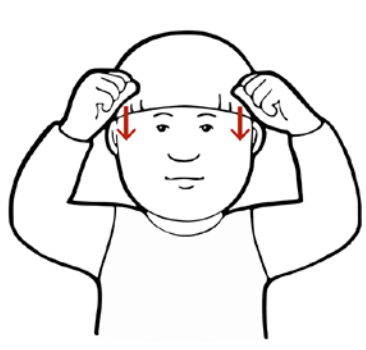
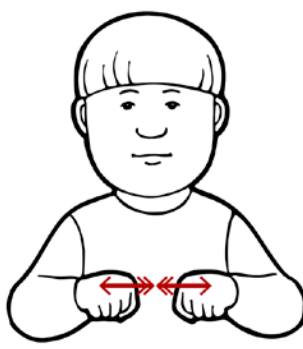
KieLo
SpråkLek

JUODA 	MAITO 	VESI
OMENA 	BANAANI 	KEKSI
LEIPÄ 	JOGURTTI 	PUURO
SYÖDÄ 	HYVÄÄ 	PAHAN MAKUINEN

Viittomat

Ryhmäkerta 5
Pukemiseen liittyvät viittomat

KieLo
SpråkLek

PUKEA 	ALUSHOUSUT 	SUKAT
HOUSUT 	PUSERO 	TAKKI
HAALARIT 	KURAHOUSUT 	PIPO
KENGÄT 	SORMIKKAAT 	LAPASET

Linkkejä

Ryhmäkerta 5
Lisämateriaali

Linkkejä Paputuubista

KieLo-SpråkLek ryhmissä on käytetty videoita, jotka on julkaistu Kehitysvammaliiton Tikoteekin tuottamalla Paputuubi- kanavalla. Paputuubin sisällöt ovat saatavilla maksutta Youtube -palvelussa.

Vauvan vuosi - Traileri

<https://youtu.be/N41Rqlu3YJE>

Vauvan vuosi - Leikkien

<https://youtu.be/ix3ldAKZFkg>

Vauvan vuosi - Vuorotellen

<https://youtu.be/oDA5Lti-cDE>

Taaperon vuosi

<https://youtu.be/Mlgbv6hMANo>

Miten sanoisit jos et voisi puhua

<https://youtu.be/Woug8fyQJSQ>

Yhteistä kieltä etsimässä viittomin, kuvin ja sanoin

<https://youtu.be/QHq8u7h-BWc>

Puuhailua - Vanhemman ja lapsen vuorovaikutusta

<https://youtu.be/UguTvU3c-wM>

Linkkejä Mielenterveystalosta

KieLo-SpråkLek ryhmissä on käytetty myös videoita, jotka kuuluvat osana julkisen terveydenhuollon tarjoamaan Mielenterveystalo.fi – palveluun, lapsen ja vanhemman vuorovaikutuksen omahoito-ohjelmaan. Sisällöt ovat saatavilla maksutta ja ilman kirjautumista.

Kuplaleikki 1-vuotias

<https://youtu.be/m-OuWPPUyGg>

Lukuhetki 1-vuotias

<https://youtu.be/rWi3Lbo1CJo>

Kukkuu -leikki 1-vuotias

<https://youtu.be/Ol7NagBl10g>

Linkkejä

Ryhmäkerta 5
Lisämateriaali

Linkkejä Kielo animaatioista

Joko se puhuu

<https://youtu.be/9evHTJ1TGkc>

Jekkuilu

<https://youtu.be/4mM3mKS28HU>

HOT-muistisääntö

<https://youtu.be/MgYAhSeCn3A>

Vuorottelun synty

<https://youtu.be/Bf9sxHj3FW4>

Kauppareissu

<https://youtu.be/YLpPCVytHvE>

Puistossa

<https://youtu.be/A5aTVbHVrqA>

Muita linkkejä

Viittomahaku

<https://viittomahaku.fi/>

Papunet Kuvatyökalu

<https://papunet.net/materiaalia/kuvaty%C3%B6kalu>

Paputuubin ohje

<https://www.kehitysvammaliitto.fi/tikoteekki/video-ohje-papunetin-kuvatyokalun-kayttoon/>

Kirjavinkit

Ryhmäkerta 6
Lisämateriaali

KieLo
SpråkLek

Yhteinen kirjahetki pienen lapsen kanssa

Kuvakirjojen katselu yhdessä vanhemman kanssa avaa lapselle mahdollisuuden oppia kieltä monipuolisesti. Miten tukea lapsen kehitystä parhaalla mahdollisella tavalla ja saada hänet innostumaan kirjojen maailmasta?

- Valitse sopiva hetki** kirjan katselulle: Sinä ja lapsesi olette molemmat hyvällä tuulella, ympäristö on rauhallinen ja hetki kiireetön.
- Valitse kirja** josta lapsesi innostuu. Tarkkaile, minkälaiset kirjat kiinnostavat lastasi. Kaikki aistit käyttöön. Pienille kirjan katselun lisäksi voi olla tärkeää saada koskettaa ja tunnustella, avalla ja sulkea luukkuja, kuunnella ääniä.
- Asetu lapsen tasolle** siten, että teidän on helppo katsoa toisianne ja kirjaa yhdessä.
- Tarkkaile lastasi** - mistä hän on kiinnostunut kirjassa. Anna lapsen käännellä kirjan sivuja vapaasti ja ”johtaa” yhteistä hetkeä. Voit tuki näyttää lapselle, miten luukku käännetään tai mistä napista äänen saa kuulumaan, jos kirja on uusi.
- Odota olettaen**, että lapsesi tekee pian aloitteen (pysähtyy katsomaan kirjan kuvaa, osoittaa kuvaa, katsoo sinua, äänтелеe, yrittää nimetä asian)
- Reagoi lapsesi aloitteisiin** innostuksella: jäljittele lapsen ääntelyä tai toimintaa/ nimeä lapsen kiinnostuksen kohde eli anna hänelle sanallinen malli/ laajenna lyhyesti. Esim. ”Koira! Koira haukkuu ”hau hau”.
- Odota lapsen reaktiota**, katsooko hän sinuun? Yrittääkö hän jäljitellä antamaasi mallia? Vahvista innostuksella ja kehulla lapsen yritystä ja odota lapsen uutta aloitetta!
- Nauttikaa yhdessä** jaetusta ilosta, vaikka se kestää vasta lyhyen hetken! Onnistunut yhteinen kirjahetki ei vaadi kirjan katselua kannesta kanteen.

MITÄ JOS emme löydä aikaa kirjahetkelle?

- Lasten kanssa arki on kiireistä, sen tietävät kaikki. Ilta- ja aamu on perinteisin hetki yhteisen kirjan katseluun, mutta teille sopivampia hetkiä voi löytyä muualtakin!
- Mieti, olisiko kirjahetki parempi ennen iltapesuja, päivällisen jälkeen, viikonloppuaamuna?
- Usein kirjahetken lisääminen arkeen voi vaatia aluksi hieman työtä. Pidä lapsesi lempikirjat esillä, mieti etukäteen juuri teille sopiva hetki ja keksi keino, miten muistat toteuttaa hetken.

- Paras hetki syntyy luultavasti spontaanisti juuri silloin, kun lapsesi osoittaa kiinnostusta esillä oleviin kirjoihin! Tarkkaile siis lastasi ja mene näihin hetkiin mukaan aina kun ehdit.

Lapseni ei jaksu keskittyä kirjaan

- Varmista, että tilanne on häiriötön ja lapsen tarpeet tyydytetty.
- Kokeile toista kirjaa, jossa on isot kuvat ja kokemuksia muillekin aisteille.
- Anna lapsen johtaa tilannetta ja katso mistä hän kiinnostuu: Kirjaa ei tarvitse katsella alusta loppuun järjestyksessä!
- Lisää toiminnallisuutta: kirjan kanteen voi koputtaa, lisätä itse äänitehosteita, käyttää eleitä ja ilmeitä, kutittaa lasta tiettyssä kohdassa. Ole spontaani ja katso mikä lastasi innostaa.
- Vältä liikoja kysymyksiä! Vanhemman hyväntahtoinen kysely ei aina motivoi lasta, sillä silloin vanhempi johtaa tilannetta ja lapsen rooli muuttuu passiivisemmaksi. Kysymykset voi aina kääntää kommentteiksi. Jos mielesi tekee kysyä: ”missä kissa on?” Voit kommentoida ”kissa on katolla!” ja odottaa innostuuko lapsesi aloitteesta.

Lapseni ei yritä nimetä kirjan kuvia

- Jos lapsi ei vielä sano mitään, ole kärsivällinen ja anna hänelle aikaa.
- Lapsen kiinnostukseen reagoiminen nimeämällä vahvistaa lapsesi kielellisiä taitoja, vaikka hän ei vielä puhuisi mitään. Tästä syystä antamasi malli on kaikista tärkeintä!
- Kun tarkkailet lastasi rauhassa, voit huomata, että hän kommunikoi sinulle kirjan kuvista muilla keinoilla.

Lapseni haluaa katsoa aina vain samaa kirjaa

- Ei se mitään! Toisto on tärkeää oppimisessa.
- Samasta kirjasta voit nimetä ja mallittaa erilaisia asioita: värejä, montako, millainen joku on, mitä joku tekee, kuka tekee, miltä tuntuu.
- Jos kuitenkin haluaisit kokeilla uutta kirjaa, mieti MIKSI lapsesi pitää juuri tietystä kirjasta. Voisiko samoja kiinnostavia elementtejä löytyä jostakin toisesta? Esimerkiksi luukut, äänet, tietty teema. Esittele tällaisia kirjoja lapsellesi ja katso mihin hän tarttuu.

Lähteet: Hanen It Takes Two to Talk, AKKtiv KOMiTiD, Region Uppsala

Tukikeinot

Ryhmäkerta 6
Lisämateriaali

KieLo
SpråkLek

Sosiaaliset leikit

Esimerkiksi kutittelu- ja kukkuu-leikit

- Rutiinit ovat tärkeitä sosiaalisissa leikeissä
→ Niissä leikitään usein samalla tavalla joka kerta
→ Näin lapsi oppii miten leikki etenee!
- Miten tukisit vuorottelun syntymistä, jatkumista ja/tai puhetta ja kieltä sosiaalisissa leikeissä?
- Mitä kommunikoinnin tukikeinoja käyttäisit?

Musiikki, laulut ja lorut

- Kommunikoinnin tukikeinot ovat usein jo valmiina laulu/loruleikissä (liikkeet, kehon osien koskettaminen...)
→ Rutiinit ovat usein jo valmiina

Laulupussi

(olette saaneet kotiin kuvakortit lauluista/ loruista, joissa toisella puolella sanat):

- Houkutellaan lapsi vuorovaikutukseen laulupussin avulla
- Jekkuillaan pussin kanssa (esim. tauko kesken leikin)
- Tehdään puhe näkyväksi kuvakortin avulla
- Vuorotellaan: kuka saa ottaa kortin pussista

Leikki tavaroilla

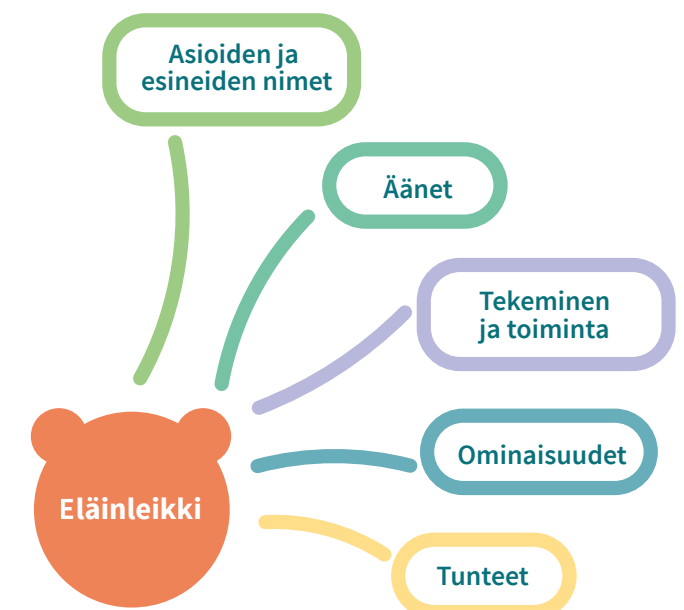
Esimerkiksi rakenteluleikki palikoilla

- Mitä esineillä voisi tehdä, jotta puhe tulisi näkyväksi?
→ Esim. annetaan vaihtoehtoja esineillä, ensin –sitten
- Millaista sanastoa voisi harjoitella?
- Miten jekkuilisit tornileikissä?
→ Esim. tehdään jotain mitä ei ole odotettu (vanhempi laittaa palikan päähänsä)
- Millaisen rutiinin tekisit tähän leikkiin?
→ Selkeä alku, leikki ja lopetus

Mielikuvitusleikki

Esimerkiksi eläinleikki

- Ensimmäiset mielikuvitusleikit ovat yksikertaisia:
→ Esim. syödään leikisti, kammataan nukan tukkaa
- Mahdollisuus käyttää monipuolista sanastoa ja kommunikoinnin tukikeinoja

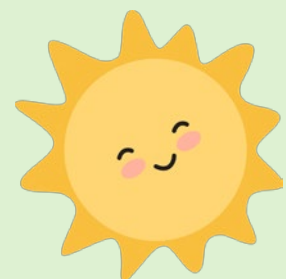

Kortit

Ryhmäkerta 6
Lisämateriaali

KieLo
SpråkLek

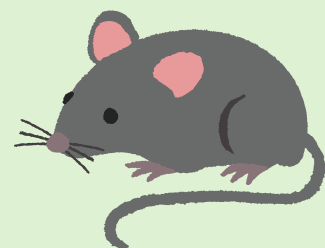
Laulu- ja lorukortit

KieLo
SpråkLek

KieLo
SpråkLek

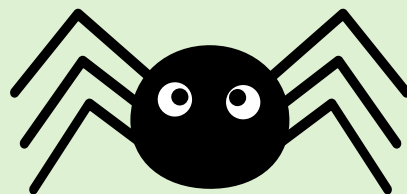
KieLo
SpråkLek

KieLo
SpråkLek

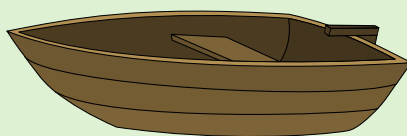
KieLo
SpråkLek

KieLo
SpråkLek

KieLo
SpråkLek

KieLo
SpråkLek

Kortit

Ryhmäkerta 6
Lisämateriaali

KieLo
SpråkLek

Laulu- ja lorukortit

AURINKO, AURINKO LETTUJA PAISTAA.
HAUSKA ON AURINGON LETTUJA MAISTAA.

KIIPEÄN PUUHUN,
PISTELEN SUUHUN,
LOPUT VOIN HEITTÄÄ UKOLLE KUUHUN!

SITTEN KÄYNKIN NUKKUMAAN
PIKKUINEN MASSUNI PULLOLLAAN.

KieLo
SpråkLek

KÖRÖ KÖRÖ KIRKKOON,
PAPIN MUORIN PENKKIIN,
RUSKEALLA RUUNALLA,
VALKEALLA VARSALLA,
KIRJAVALLA KISSALLA,
KOLIPÄÄLLÄ KOIRALLA,

HUP SIS, KIRKON PENKISTÄ POIS!

KieLo
SpråkLek

HIIRI KEITTI PUUROA,
ANTOI TUOLLE, ANTOI TUOLLE,
ANTOI TUOLLE, ANTOI TUOLLE,

YKS JÄI ILMAN.

HIIRI JUOKSI KAIVOSTA VETTÄ HAKEMAAN.

KieLo
SpråkLek

ETANA, ETANA NÄYTÄ SARVES,
ONKO HUOMENNA POUTA.

KieLo
SpråkLek

TUIKI, TUIKI TÄHTÖNEN,
ILTAISIN SUA KATSELEN.
KORKEALLA LOISTAT VAAN,
KATSOT ALAS MAAILMAAN.
TUIKI, TUIKI TÄHTÖNEN,
ILTAISIN SUA KATSELEN.

KAIKKI LAPSET MAAILMAN,
TÄHTÖSIÄ KATSOVAT.
MIETTIVÄT MIKS LOISTAA NE,
MAAHAN ASTI VALAISEE.
KAIKKI LAPSET MAAILMAN,
TÄHTÖSIÄ KATSOVAT.

KieLo
SpråkLek

HÄMÄ-HÄMÄHÄKKI KIIPEES LANGALLE.

TULI SADE RANKKA, HÄMÄHÄKKIN VEI.

AURINKO ARMAS KUIVAS SATEHEN,

HÄMÄ-HÄMÄHÄKKI KIIPEES UUDELLEEN.

KieLo
SpråkLek

LENNÄ LENNÄ LEPPÄKERTTU,
ISON KIVEN JUUREEN,

SIELLÄ SUN ISÄS, ÄITIS,
KEITTÄÄ SULLE PUUROO.

KieLo
SpråkLek

SOUDETAAN SOUDETAAN SAAREEN,
OMENOITA OSTAMAAN.
PALJONKO OMENAT MAKSAA:
KYMMEEN EUROA.

VE NE KEINUU,
VE NE KEINUU,
VE NE KEINUU,

VE NE KAATUU!

KieLo
SpråkLek

Teoriatausta

Tämän teoriataustan tarkoituksena on tiivistetty kuvata tutkimustietoa, jonka perusteella KieLo-SpråkLek -ryhmien sisältö on laadittu.

Sisällön lisäksi teoriatausta pyrkii tuomaan esiin näkökulmia ammattilaisen ja vanhemman kuntoutuskumppanuuden sekä ryhmämuotoisen varhaiskuntoutuksen toteutukseen liittyen.

Halutessasi syventää ryhmän sisältöihin liittyvää taustatietoa, suosittelemme tutustumaan lähteisiin. Kaikki lähteet on koottu Ohjaajan oppaan loppuun.

Miksi juuri vanhempia ohjataan KieLo-ryhmissä?

Vanhemman ja lapsen vuorovaikutussuhde on lapsen elämän varhaisin ja kehityksen kannalta erityisen merkityksellinen. Vanhemmat ovat oman lapsensa parhaita asiantuntijoita, he myös tietävät mistä lapsen arki koostuu ja mistä lapsi innostuu. Vanhempien ohjauksen tarkoituksena on mm. lisätä vanhemman sensitiivisyyttä lapsensa kiinnostuksen kohteita ja kommunikaatioaloitteita kohtaan, lisätä jaetun tarkkaavuuden hetkiä sekä tehdä vanhempi tietoiseksi arjen toistuvista yhteisistä hetkistä, joissa kielellisiä taitoja kehittäviä kommunikaatiotilanteita luonnostaan esiintyy. Tavoitteena on tiedon antamisen lisäksi harjoitella käytännön keinoja, joilla kielen kehitystä tuetaan arjen tilanteissa. Monet vanhemmat voivat käyttää näitä keinoja jo tiedostamattaan, mutta

niistä tietoiseksi tuleminen voi kannustaa niiden käyttöä sekä lisätä vanhemman varmuutta omasta osaamisestaan. Tutkimuksen mukaan opittuaan keinoja tukea lapsensa kehitystä arjessa vanhemmat raportoivat vanhemmuuteen liittyvän stressin laskeneen (DeVeney, Hagaman & Bjornsen, 2017). Vaikka tarkoituksena on lisätä myös vanhemman tietoisuutta lapsensa kehityksestä ja sen hetkistä taidoista, ei kuitenkaan ole syytä ohjata vanhempaa yhteisissä hetkissä testaamaan lapsensa osaamista. KieLo-ryhmissä keskiössä on arkisesta yhdessäolosta nauttiminen sekä lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen ilo.

Vanhempien ohjaamista on tutkittu jo pitkään ja sen vaikuttavuudesta on saatu selkeää näyttöä. Käypähoitosuosituksessa (Duodecim, 2019) todetaan näytön asteella A varhaisella huoltajien ohjauksella voitavan edistää myöhään puhuvien ja riskilasten kielellisten taitojen kehitystä. Keinoina mainitaan vastaaminen lapsen kommunikaatioon, vanhemman ja lapsen välisen vuorottelun tasapainottaminen sekä kielellinen mallitus.

Tämän vuoksi arjen pienten tilanteiden huomaaminen ja niissä lapsen tukeminen ovatkin ensiarvoisen tärkeitä. Ruotsissa tehdyn kuntoutussuosituksen tutkimuskatsauksessa (Eberhart ym. 2017) erityislusten kommunikoinnin ja puheen kuntoutuksesta todetaan, että lapset, joiden kielellinen kehitys on alle 3-vuotiaan tasolla, tulee saada välillistä kuntoutusta. Tällä tarkoitetaan vanhemmille annettavaa tietoa kommunikaatiosta, responsiivisesta kommunikointitavasta ja käyttäytymistä muovaavista keinoista arjen luonnollisissa ympäristöissä.

Robertsin ja Kaiserin (2011) meta-analyysissä todetaan vanhempien ohjauksella olevan positiivisia vaikutuksia niin lapsen puheen tuottoon kuin ymmärtämiseenkin. Katsauksessa todettiin vanhempien ohjauksen vaikuttavan positiivisesti vanhempi-lapsi-suhteeseen, mikä näkyi vanhemman responsiivisuudessa, kielen mallittamisessa ja kommunikoinnin nopeudessa. Kempin ja Turnbullin (2014) tutkimusraportissa (8 tutkimusta vuosilta 2000-2013) vanhempien ohjauksesta päädyttiin samansuuntaiseen tulokseen. Raportin mukaan tyypillisimmin vanhemmat ottivat käyttöön arjessa kuntoutuksessa ohjattuja työkaluja kielellisten taitojen tukemiseen. Tutkimuksissa näkyi myös vanhempien parantunut käsitys lapsen taidoista, vanhemman responsiivisuuden kasvu, vanhemman huolen väheneminen, oman toimijuuden vahvistuminen ja vanhemman ja ammattilaisen vahvistunut yhteistyö.

Vanhempien tukeminen varhaisessa vaiheessa on hyödyllistä. Markkulan, Pyhälä-Neuvosen ja Stoltin (2024) keskosena syntyneiden lasten kuntoutusta tarkastelevassa tutkimuskatsauksessa, jossa kaikki mukana olleet interventiot keskittyivät vanhemman ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen ja lapsen kehityksen tukemiseen, vahvinta näyttöä

oli nähtävillä 12-36kk ikäisten lasten kuntoutuksesta. Ferjanin ja kumppaneiden (2019) mukaan interventio, joka tähtää lapsen vuorottelutaitojen kasvattamiseen kehittää lapsen kielellisiä taitoja jo 6-18kk iässä. Hanen -ohjelmasta (It Takes Two to Talk) tehdyssä tutkimuksessa (Zulkifli ym. 2022), jossa lasten keski-ikä oli 29 kk, vanhempien ohjaaminen vertaisryhmässä lisäsi vanhempien responsiivisuutta eli herkkyyteen havaita ja tulkita lapsen kommunikaatiota. Tutkimuksessa todetaan myös, että perheet, joiden lapsen kehityksessä ei ole tiedossa mitään suurempia riskitekijöitä, hyötyivät myös pienemmistä ohjauksen kertamääristä. KieLo-ryhmien sisältöä voidaankin hyödyntää soveltuvien osien myös yksilöllisessä varhaiskuntoutuksessa.

Pienen lapsen kuntoutuksen sisällön tulisi keskittyä vanhemman ja lapsen sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja vanhemmille annetun ohjauksen tulisi tapahtua perheen oman arjen rutiineissa (Roberts & Kaiser, 2011). On näyttöä siitä, että kerran viikossa tapahtuva ohjaus on tiheydeltään riittävää. Vanhempien ohjauksen vaikuttavuuden tutkimusten yleistettävyyttä vaikeuttavat kuitenkin Robertsin ja Kaiserin mukaan esimerkiksi tutkittavien perheiden yhteneväiset taustat, kuten korkeampi sosio-ekonominen asema sekä oma-aloitteinen hakeutuminen tutkimuksiin. Myös kuntoutusohjelmien sisällön kuvaaminen useassa tutkimuslähteessä on niukkaa, jolloin niiden vertailu on vaikeaa.

Varhaiskuntoutusta on toteutettu hyvin tuloksin myös etänä. Quinn, Kaiser ja Ledford (2021) havaitsivat, että etänä ohjatut strategiat jäivät käyttöön ja niiden käyttö vaikutti lasten sanavaraston kehitykseen. Myös Douglas ym. (2017) raportoivat, että etänä annetun ohjauksen jälkeen vanhempien tapa kommunikoida lastensa kanssa muuttui siten, että vanhemmat tarjosivat lapsilleen enemmän kommunikointimahdollisuuksia, vanhemmat olivat responsiivisempia lapsiensa kommunikointialoitteita kohtaan ja tämän seurauksena lapset olivat myös aloitteellisempia. Tutkimus antaa viitteitä siitä, että myös etänä annettu vanhempien ohjaus on vaikuttavaa, vaikkakin lisätutkimus aiheesta on yleistettävyyden kannalta tarpeellista.

Mitkä asiat auttavat vanhempaa sitoutumaan ryhmäkuntoutukseen?

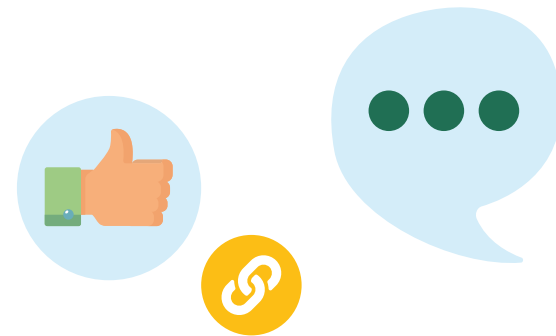
KieLo -ryhmissä tapahtuvan ohjauksen lähtökohtana on vanhemman asiantuntijuus lapsensa asioissa. Ohjauksen tarkoituksena on saada vanhempi saamaan itsevarmuutta, ymmärtämään oma tärkeytensä ja ottamaan aktiivinen rooli oman lapsensa kielen kehityksen varhaisessa tukemisessa. Vanhempien sitoutuminen lapsensa puheterapian varhaiskuntoutukseen on monimutkainen prosessi. Vanhemmat luottavat sitoutuessaan omiin taitoihinsa ja ovat valmiita aktiiviseen osallistumiseen käyntien aikana kuin niiden ulkopuolellakin. Kaikilla vanhemmilla on erilainen matka kohti sitoutumista, mutta monet vanhemmat tarvitsevat aikaa ja puheterapeuttien tukea sitoutuakseen varhaiskuntoutukseen (Melvin, 2019). Melvinin mukaan osa vanhemmista on sitoutuneempia ohjauksen sisältöön heti alussa ja osa sitoutuu tiedon ja taitojen sekä itseluottamuksen karttuessa. Vanhempien sitoutumiseen vaikuttavat myös aikaisemmat ryhmästä saadut kokemukset muilta samassa tilanteessa olevilta vanhemmilta.

Ryhmän alkaessa vanhemmilla on erilaisia odotuksia tulevaa kohtaan. Vanhempien odotukset ja asenteet ovat tutkimuksessa vaikuttaneet paljon vanhempien aktiivisuuteen sekä kuntoutusjaksoon sitoutumiseen (Levickis, ym. 2020). Vanhempien sitoutumisen kannalta on oleellista, että ryhmän ohjaaja pystyy ottamaan huomioon perheen tilanteen ja tarpeet yksilöllisesti (O'toole, Lyons & Houghton, 2021). Ennen ryhmän alkua vanhempien odotuksien selvittäminen sekä perheen tilanteen kartoitus ja tutustuminen ohjaajaan lisäävät vanhempien kiinnostusta ryhmän sisältöön sekä tukevat luottamuksen syntymistä. Tästä syystä KieLo -ryhmän ohjaaja ottaa yhteyttä perheeseen puhelimitse ennen ryhmän alkua. Myös ryhmän alkaessa on tärkeää keskustella osallistujien odotuksista yhdessä ja kuulla vanhempien näkemyksiä. Ryhmän alkaessa selkeä ryhmän tarkoituksen ja sisällön avaaminen osallistujille on myös tärkeää (Melvin, 2019).

Vanhempilähtöisen kuntoutuksen vaikuttavuuden ja vanhemmuuden tukemisen kannalta on oleellista, että kuntoutusta suunnitellaan yhdessä vanhempien kanssa, he omaksuvat aktiivisen roolin ja asettavat kuntoutuksen tavoitteet yhdessä ammattilaisen kanssa (Rush & Sheldon, 2020). Dunst & Dempsey (2007) havaitsivat, että ammattilaisen ja vanhemman kumppanuuden kokemuksen ja voimaantumisen välillä sekä vanhemman itsemääräämisen tunteen ja vanhemmuudesta nauttimisen välillä on havaittu olevan yhteyttä. Näistä syistä on tärkeää, että vanhemmat saavat mahdollisuuden suunnitella ja vaikuttaa KieLo -ryhmässä oman lapsensa tavoitteisiin ja tuoda esille omia näkemyksiään.

Ryhmän aikana yksilöllisesti ja kunnioittavasti kohdatuksi tuleminen, vastavuoroisuus sekä oppimissisällön jaettu suunnittelu ovat näyttäytyneet tutkimuksessa ohjattavaa aktivoivana ja osallistavana tekijänä sekä ylläpitäneet oppimista ja sitoutumista harjoitteluun (Jayaraman, Marvin, Knoche & Bainter, 2015, O'toole ym. 2021). Esimerkiksi vanhemman esille tuomien havaintojen kommentointi sekä niistä tarkentavien kysymysten esittäminen voi kannustaa vanhempaa aktiivisuuteen.

Ryhmän päättymisen lähestyessä ohjaajan on tuettava vanhemman kykyä pohtia ja suunnitella lapsensa kehityksen tukemisen seuraavia askelia myös ryhmän päätyttyä (O'toole ym. 2021). Kun vanhempi on sitoutumisen ja aktiivisen osallistumisen myötä parhaimmillaan löytänyt itsevarmuutta lapsensa kehityksen tukijana sekä saanut kehitystä tukevia keinoja tietoisesti käytettäväkseen, on lapsella mahdollisuus kehittyä arkiympäristössään myös ennen mahdollisen yksilökuntoutuksen alkamista. Lisäksi vanhemmalla on mahdollisesti paremmat valmiudet ja odotukset yhteistyölle lasta kuntouttavan terapeutin kanssa tulevaisuudessa (Leinonen & Konola, 2019).

Miten ohjaajan toiminta ja ryhmän rakenne auttavat kuntoutuskumppanuuden rakentamisessa?

Vanhempilähtöinen ohjaaminen vaatii ryhmän ohjaajana toimivalta ammattilaisilta monenlaisia taitoja sekä kykyä olla läsnä. Kuntoutuskumppanuus rakentuu ohjaajan kyvystä vastavuoroiseen vuorovaikutustapaan, sujuvaan tapaan antaa tietoa, kyvystä vanhempien onnistumisten analysointiin ja rakentavan palautteen antamiseen, kyvystä muokata kuntoutusta yksilöllisiin tarpeisiin sekä ohjata yleistämään opittua pysyväksi osaksi arkea (Kaiser & Hancock 2003). Onnistuneessa ohjaamisessa olennaisinta on reflektointi, eli tarkastella yhdessä toimintaa sekä sen herättämiä ajatuksia ja tunteita tietoisesti ja pohtia näitä asioita ääneen (Rush & Sheldon, 2020). Rush ja Sheldon jakavat vanhemman ohjaamisen vaiheet jaettuun tavoitteiden suunnitteluun, havainnointiin, harjoitteluun, reflektointiin ja palautteeseen.

Kuntoutuskumppanuutta tukevaa työtettä kuvataan käsitteellä responsiivinen eli vastavuoroinen ohjaustapa (Kaiser & Hancock, 2003). Vastavuoroisen ohjaustavan keinoja ovat kuuntelu, vastaaaminen, vuorojen tasapainottaminen, kehuminen, selvennyksen kysyminen ja negatiivisen palautteen välttäminen. Vastavuoroisen ohjaamistavan on todettu tuottavan parempia tuloksia vanhemman toiminnassa suoraan ohjaamiseen verrattuna (Heymann ym. 2021). Tutkimuksessa ohjaamisen keinoina käytössä olivat kehuminen, rakentavan palautteen antaminen, reflektioiva harjoitustilanteen kuvailu (esim. strategian oikeanlaisesta käytöstä tietoiseksi tekeminen) sekä prosessikommentit (esim. toiminnan sanoittaminen).

Mentalisaatiolla tarkoitetaan yksilön kykyä pohtia omaa ja toisten ihmisten näkökulmaa ja kokemusta (Pajulo, Salo & Pyykkönen, 2015). Ohjaajan mentalisaatiokyvyllä on paljon merkitystä vanhemman kyvylle ottaa vastaan hänelle ohjattuja asioita. Lisäksi on viitteitä siitä, että ammattilaisen mentalisoiva työote vanhemman ohjauksessa parantaa myös vanhemman omaa mentalisaatiokykyä lasta kohtaan (Camoierano, 2017), eli sen vaikutukset ovat kuntoutuksen kannalta monitasoiset.

Camoieranon tutkimuskatsauksessa mentalisaation käytöstä äidin tukemisessa nähdään lupaavia tuloksia lapsen hoivan laadun parantumisessa. Tuloksissa näkyivät vahvasti vanhempien reflektiivisen toimintakyvyn vaikutukset hoivan laatuun, lapsen turvalliseen kiintymyssuhteeseen, lapsen tunteiden säätelyyn ja lapsen reflektiiviseen toimintakykyyn.

Mentalisaatiota vahvistava työskentely edellyttää ohjaajalta omaa mentalisaatiokykyä ja oikeaa asennetta. Tietämisen ja asiantuntijuuden painottaminen ei ole keskeistä, vaan avoimuus, kiinnostus, leikkisyys ja yhdessä ihmettely on tärkeämpää (Salo & Kauppi, 2014). Mentalisoiva ote tarkoittaa KieLo -ryhmässä sitä, että ohjaajat pyrkivät ohjatessaan pysymään tasavertaisina vanhempien kanssa ja tarjoamaan heille kysymyksiä, joiden avulla vanhemmat voivat itse oivaltaa uutta näkökulmaa. Tärkeää on sanoittaa vanhemman esille tuomia asioita ääneen ja varmistaa, että on ymmärtänyt oikein. Pyrkimyksenä on viestiä vanhemmalle, että ohjaaja pyrkii tavoittamaan aidosti vanhemman näkökulman ja havainnot. On myös merkityksellistä, että ohjauksessa tarkastelluissa vuorovaikutustilanteissa ohjaaja pohtii yhdessä vanhemman kanssa vanhemman oman kokemuksen lisäksi myös lapsen näkökulmaa.

KieLo-ryhmän toteuttaminen on hankkeesta saatujen kokemusten perusteella sujuvinta silloin, kun ohjaajia on kaksi. Tehtävien jakaminen kahden ohjaajan kesken helpottaa useiden ohjaamisen osa-alueiden yhtäaikaista toteuttamista ja parantaa mahdollisuuksia kuulla vanhempia. Rakentavaa palautetta annettaessa ja toimintaa sanallistettaessa on mahdollista sopia etukäteen, että toinen ohjaaja varmistaa vanhempien kuulevan palautteessa aina positiivisia huomioita ja kehuja.

Koska KieLo-ryhmässä lapset eivät osallistu tapaamisiin, harjoittelun ohjaaminen tapahtuu ryhmätilanteessa vanhemman kuvaaman videon perusteella. Kaiserin ja Hancockin (2003) mukaan videointi on hyödyllinen keino havainnoida ja tulla

tietoiseksi omasta toiminnasta sekä oppia uutta. Vanhemmille voi olla myös motivoivaa huomata oma kehityksensä ohjattujen strategioiden käytössä. Tämä voi kannustaa niiden käyttöön myös myöhemmin. KieLo-hankkeessa vanhemmat kokivat videonin ja niiden yhdessä käsittelemisen sekä haastavaksi että antoisaksi. Videot jaettiin ryhmätilanteessa, joten tilanne voi olla vanhempalle uusi ja jännittävä. Näin raportoivat myös esimerkiksi Fäld tutkimusryhmineen (2020). Tästä syystä KieLo-ryhmässä ensimmäinen videointi ja videon jakaminen aloitetaan matalalla kynnyksellä videoimalla lasta ja vanhempaa yhteisessä mukavassa tekemisessä ilman muuta tehtävänantoa. On tärkeää, että vanhempi saa lapsestaan ja tilanteesta positiivista palautetta, jotta kynnys jakaa videoita harjoitushetkiä ryhmän edetessä helpottuisi.

Yhteenvetona taustakirjallisuudesta voidaan todeta, että kuntoutuskumppanuutta lisääviä ja vaikuttavia vanhempien ohjausstrategioita ja -vaiheita ovat vanhemman mahdollisuudet vaikuttaa tavoitteisiin ja harjoittelun suunnittelu yhdessä, käytännön harjoittelu, reflektioiva keskustelu, jossa oleellista toiminnasta tietoiseksi tuleminen sekä rakentavan palautteen saaminen ja onnistumisten esille nostaminen. Näitä vaiheita ja elementtejä hyödynnetään ryhmän rakenteen sekä ohjaajan toiminnan pohjana myös KieLo-ryhmissä.

Miksi vanhempia ohjataan ryhmässä?

Shilling ja kumppanit (2013) raportoivat kirjallisuuskatsauksessaan erityislasten vanhempien hyötyvän vertaistuesta johdonmukaisesti, erityisesti laadullisesti tarkasteltuna. KieLo -ryhmissä mahdollisuus vertaistukeen on tärkeä osa ryhmän tunnetavoitetta ja emotionaalista tukea. Ryhmissä vanhempien väliselle keskustelulle on tietoisesti annettu paljon arvoa ja siihen pyritään kannustamaan. Videoiden kautta vanhemmat pääsevät tutustumaan toistensa lapsiin ja saavat mahdollisuuden nähdä myös toisten perheiden arkea. Videoiden kuvaaminen ja jakaminen ryhmässä osana kotitehtäviä on tutkimuksen mukaan tärkeää paitsi vanhempien oppimisen tukena, myös vertaistuen kannalta. Fäldt ja kumppanit (2020) raportoivat tutkimuksessaan vanhempien kokeneet videoiden kuvaamisen ja jakamisen vaikeaksi, mutta kertoivat merkitykselliseksi huomata, etteivät olleet lastensa kehityksen haasteiden kanssa yksin. Vanhemmat myös kertoivat saaneensa ryhmässä mahdollisuuden oppia toisilta vanhemmilta videoiden avulla.

Missä tilanteissa lapsi oppii?

Guralnickin (2011) kehityspsykologisessa mallissa varhaiskuntoutuksen vaikuttaviksi tekijöiksi nostetaan seuraavat: lapsen sosiaalisen ja kognitiivisen kompetenssin taitojen kehittyminen, miten ympäristötekijät niitä tukevat ja millaisia vuorovaikutustapoja perheellä lapsen kanssa on. Tärkeää on myös tunnistaa ne perheen resurssit, jotka tukevat optimaalisia vuorovaikutustapoja. Vuorovaikutustavat tarkoittavat koko ajan kehittyvää toistuvaa arjen rutiineissa tapahtuvaa vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Vuorovaikutuksen kautta vanhemmat oppivat lapsen taidot ja osaavat tukea lasta uuden taidon/tiedon ääreen. Vuorovaikutuksessa molemmilla on selkeät ja luotettavat odotukset toista kohtaan. Lapsen omaa ongelmanratkaisua sekä sosiaalista kompetenssia tuetaan. Tärkeää on sosioemotionaalinen yhteys, joka näkyy sensitiivisenä, responsiivisena ja lämpimänä vuorovaikutuksena. Tämä vaatii säännöllistä toteutumista pidemmällä ajalla. Tärkeäksi nousee myös perheen organisoimat lapsen kokemukset: mukaanotto vanhemman sosiaaliseen verkostoon, lapselle oman sosiaalisen verkoston luomista toi-

siin lapsiin ja luomalla mahdollisimman stimuloiva ympäristö (ulottuvilla kehitykselle sopivat lelut ja materiaalit), mukaanotto ympäristöön (esim. retket, kauppareissut) sekä luoda paljon mahdollisuuksia kehitymiselle. Varhaiskuntoutuksen olennaisin tehtävä onkin luoda tai ylläpitää perheen vuorovaikutustapoja/malleja mahdollisimman optimaalisella tasolla.

Pienen lapsen päivät koostuvat pitkälti arjen rutiineista ja toistuvista tilanteista. Pieni lapsi oppii itse aktiivisesti tutkimalla ja seuraamalla ympäristön tapahtumia. Jos lapsi käy puheterapiassa yhden kerran viikossa, on se vain 0,7 prosenttia hänen valvellaoloajastaan. Lisäksi siinä hetkessä lapsen viireystila voi olla väärä tai ympäristössä ei sillä hetkellä ole häntä kiinnostavia asioita. Yksistään tässä aikaikkunassa lapsen kehitykseen selvästi vaikuttavien muutosten aikaansaaminen on vaikeaa. Sen sijaan pienen lapsen päivittäisissä rutiineissa on loputtomasti mahdollisuuksia tukea lapsen vuorovaikutustaitojen ja kielellisten taitojen kehitystä. Esimerkiksi Yhdysvalloissa käytössä olevassa FGRB- kuntoutusmalli (Family Guided Routine Based Intervention) perustuu kokonaan arjen tilanteiden hyödyntämiseen.

Arki mahdollistaa myös suuren toistojen määrän. Lapsi voi esimerkiksi toistuvasti hakeutua katsomaan ikkunasta ulos ja vanhempi voi asettua viereen yhdessä seuraamaan pihan tapahtumia, mikä luo jo vahvan pohjan jaetulle tarkkaavaisuudelle. Toisto on tärkeää jo pienten lasten sanaston oppimisessa (Newman, Rowe & Ratner, 2016), joten arjen toistuvat rutiinit ovat toimivia hetkiä harjoitella kieltä. Lapsen kiinnostuksesta lähtevien arjen tilanteiden hyödyntäminen mahdollistaa useammin toistuvan harjoittelun ja tämä on yhteydessä suurempiin muutoksiin lapsen kielen oppimisessa. Tutkimusnäyttöä on myös sille, että pienen lapsen kiinnostuksen kohteeseen pohjautuva kuntoutus on tehokkainta (Dunst ym., 2016).

KieLo-ryhmissä vanhempia autetaan huomaamaan arjen tilanteiden merkityksellisyys lapsen kehityksen tukemisessa. Heille annetaan työkaluja arjen tilanteiden hyödyntämiseen. Tämä tehdään responsiivisuutta ja lapsen minäpystyvyyttä tukevien Punaisena lankana toimii FGRB-menetelmää muokattu taulukko perheen arjen tilanteista. Taulukko auttaa vanhempia huomaamaan erilaisia mahdollisuuksia lapsen kehityksen tukemiseen arjessa. Tätä samaa taulukkoa pidetään työkaluna niin lapsen mielenkiinnon kohteiden pohtimisessa, vuorottelussa, leikissä kuin kommunikoinnin tukikeinoissakin. Vanhemmat havainnoivat lapsensa toimintaa arjen tilanteissa ja ryhmässä he harjoittelevat tuomaan siihen kommunikoinnin kehitystä tukevia elementtejä.

Mihin KieLo-Språklek -vanhempien ryhmien sisältö perustuu?

Kok ym. (2015) totesivat tutkimuksessaan sensitiivisen vanhemman (piirteinä oikea-aikainen ja riittävä reagointi lapsen signaaleihin ja tarpeisiin) ennustavan turvallisempaa kiintymyssuhdetta, korkeampia kognitiivisia kykyjä ja vähemmän psykologisia ongelmia. Tämä näkyi aivojen kehityksessä vielä 8-vuotiaana. KieLo -ryhmissä vanhemmille ohjattava HOT-muistisääntö (Havainnoi ja Hoksaa, Odota, Tartu ja Toimi) auttaa vanhempaa olemaan sensitiivisempi lapsen kommunikointitaitojen tukemisessa.

HOT-muistisääntö pohjautuu useisiin muihin tiedeelliseen näyttöön perustuvien vanhempilähtöisen kuntoutuksen malleihin, joissa on hyödynnetty samankaltaista rakennetta (ks. esim. Enhanced Milieu Teaching EMT, Harvard: Serve and return, Hanen: It Takes Two to Talk, Aktiv: Komlgång, Tikoteekki: LOVIT). Painopiste on luontaisissa vuorovaikutushetkissä lapsen tarkkailussa ja huomion kohteen havainnoinnissa sekä vuorottelun synnyn tavoittelussa. Maailmalla käytössä olevien kuntoutusmallien sisällössä lapsen aloitteiden tietoisesta odottamisesta katsottu toimivaksi strategiaksi lisätä lapsen mahdollisuuksia tulla aktiiviseksi kommunikoidjaksi ja kielen käyttäjäksi.

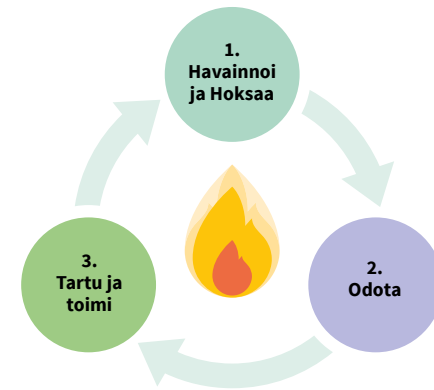
Ihminen tarvitsee oppiakseen motivaatiota ja huomion suuntaamista opeteltavaan asiaan.

Tästä syystä on oleellista, että lapsen kommunikoinnin ja kielen kehityksen tukemisessa huomio suunnataan lapsen sen hetkisiin huomion kohteisiin. Kun vanhemmat pysähtyvät havainnoimaan lapsensa kiinnostuksen kohteita ja vastaamalla näissä hetkissä lapsen kommunikointialoitteisiin kommentoimalla tai liittymällä lapsen toimintaan, vuorovaikutus vahvistuu ja siihen tulee lisää nautittavuutta. Näiden positiivisten vuorovaikutuksen hetkien kautta vanhemmat voivat tarjota lapselle arjen tilanteissa kieltä, joka on kehityksellisesti hyödyllistä ja lasta motivoivaa (Lowry, 2015).

Lapsen aloitteisiin reagoiminen vaatii kommunikointikumppanilta taitoa tulkita myös hienovaraisia, epäsuoria aloitteita. Vanhemmat tuntevat lapsensa parhaiten ja ovat tästä syystä parhaita asiantuntijoita lapsensa aloitteiden tulkitsemisessa. Cressin, Grabastin ja Burkes Jerken (2013) tutkimuksen mukaan vanhempienkin oli kuitenkin vaikea tulkita lapsensa viestejä kun ne olivat heikosti kohdennettuja tai vielä epäselviä. KieLo-ryhmissä vanhempaa ohjataan tulkitsemaan lapsen käyttäytymistä ja epäsuoraa viestintää kommunikatiivisesti ja reagoimaan siihen. Vanhempien kehittyessä havainnoimaan lastaan ja tarkkailemaan aloitteita (HOT-muistisääntö), mahdollisuudet huomata epäsuoria aloitteita kasvavat. Vanhemman on huomioitava lapsen näkökulma voidakseen havaita hienovaraiset aloitteet, joten vanhemman mentalisaatiokyvyn kehittäminen on oleellista. Kun vanhemmat oppivat tietoisesti havainnoimaan ja kuuntelemaan lapsensa pieniä epäsuoria kommunikointialoitteita sekä reagoimaan niihin, he auttavat lasta kohti tarkoituksellista kommunikaatiota (Lowry, 2015). Tulkitsemalla lapsen pieniäkin aloitteita vanhempi auttaa lasta huomaamaan, että hänen toiminnallaan on merkitystä muille ihmisille. Vuorotteleva kommunikointi 18-24kk iässä korreloi vahvasti myöhempien kielellisten ja kognitiivisten taitojen kanssa (Gilkerson ym. 2018).

Kun lapset harjoittelevat kommunikoimaan, he tarvitsevat paljon mahdollisuuksia ja aikaa tehdä aloitteita (Weitzman, 2017). Kun kielen kehitys on viiveistä, aloitteiden tekeminen voi olla työlästä ja vaatia entistä enemmän aikaa. Riskinä on, että vanhempi paikkaa lapsen aloitteiden vähäisyyttä omalla toiminnallaan sekä aktiivisuudellaan ja alkaa odottaa lapsen aloitteita yhä vähem-

män. Jos lapsen on esimerkiksi haastava pyytää lisää maitoa, vanhempi voi ajautua toimimaan automaattisesti tarjoten lapselle lisää odottamatta lapsen aloitetta. Tällöin lapsi jää tilanteessa passiiviseksi hoivatoiminnan kohteeksi ja kommunikation vastaanottajaksi, vuorovaikutuksen tasapaino kääntyy ja lapsi saa vähemmän mahdollisuuksia harjoitella omaa viestintäänsä. Lapsen aloitteiden tekemiseen tarvitseman ajan hahmottaminen antaa vanhemmalle tietoisuuden mahdollisuuden odottaa ja olettaa lapselta aktiivisuutta vuorovaikutustilanteissa. KieLo-ryhmässä tavoitteena on, että vanhempi oppii pysäyttämään oman toimintansa vuorovaikutustilanteessa ja odottamaan lapsen aloitetta tiedostaen, että se voi olla hyvin pieni ja huomaamaton (HOT-muistisääntö).

KieLo-ryhmässä vanhempaa ohjataan tarttumaan ja toimimaan reagoimalla lapsen tekemiin aloitteisiin (HOT-muistisääntö). Kun vanhempi reagoi lapsen tekemään aloitteeseen, hän suuntaa huomionsa automaattisesti lapsen sen hetkiseen kiinnostukseen ja luo jaetun tarkkaavuuden tilanteen, mikä tukee kielen oppimista. Vanhempi voi toimia esimerkiksi vastaamalla lapsen kommunikointialoitteisiin kommentoimalla lapsen katsomaa tai osoittamaa asiaa, mallittaa lapselle tilanteeseen sopivan ilmaisun tai laajentaa lapsen ilmaisua. Vuorovaikutuksen tasapainon tukeminen vahvistaa vanhemman ja lapsen välisiä vuoropareja, jotka ovat kielen oppimiselle ensiarvoisen tärkeitä (Ferjan Ramirez, ym. 2020). Esimerkiksi Romeo ja kumppanit (2018) havaitsivat, että lapsen kanssa puhuminen (vuoroparit) vahvistaa lapsen sanavarastoa paremmin kuin pelkkä aikuisen suuntaama puhe lapselle.

KieLo-ryhmien sisällössä käsitellään myös ympäristön muokkausta keinona kommunikaatiotilanteiden lisäämiseksi. Tästä puhutaan KieLo-ryh-

mässä käsitteellä jekkuilu. Jekkuilemalla lasta houkutellaan aloitteiden tekemiseen esimerkiksi lisäämällä tuttuun toimintaan jotain yllättävää (esimerkiksi laittamalla pipon lapsen jalkaan) tai laittamalla lapsen lelut laatikoihin niin, että lapsi tarvitsee apua vanhemmalta. Pohja ympäristön muokkaamisen keinolle on EMT-menetelmässä (ks. Kaiser & Hampton, 2017). Ympäristön muokkaamisen keinojen ohjaaminen kuuluu myös mm. kanadalaisen Hanen- sekä ruotsalaisen Komlgång-kuntoutusmallien sisältöön (Thunberg, Carlstrand, Claesson & Rensfeldt Flink, 2011; Weitzman, 2017). Jekkuilun tarkoitus on luoda lapselle lisää mahdollisuuksia kommunikoida, mutta ei aiheuttaa turhautumista tai pahaa mieltä.

KieLo-ryhmissä vanhempien ohjauksessa AAC-keinoista eli puhetta tukevista ja korvaavista tukikeinoista puhuttaessa käytettiin yksinkertaisten käsitteiden kommunikoinnin tukikeinoja. Kommunikoinnin tukikeinojen ohjaaminen vanhemmille on tutkimuksen mukaan vaikuttava keino tukea vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta sekä lapsen kielen kehitystä. On tiedetty jo pitkään, että kommunikoinnin tukikeinojen aloittamiselle ei ole alaikärajaa, eivätkä kommunikoinnin tukikeinot hidasta puheen kehitystä (Ebenhart 2017).

Bransonin ja Demchakin (2009) 12 tutkimuksen tutkimuskatsauksessa kommunikoinnin tukikeinojen ohjaamisesta vanhemmille saatiin viitteitä siitä, että vanhemmat oppivat luomaan lapsilleen enemmän mahdollisuuksia kommunikointiin ja lasten tavoitteellinen kommunikointi lisääntyi vanhempien saaman ohjauksen myötä. Leonetin ja kumppaneiden (2022) tutkimusraportissa puolestaan todetaan, että hyvin heterogeeninen ryhmä hyötyy kommunikoinnin tukikeinoista tukien niin puheen tuottoa kuin ymmärtämistäkin kuin kommunikoinnissa osallistumista ja toimijuutta. Lasten tuottamien symbolien määrä kasvoi. Roms-kin ja kumppaneiden (2011) tutkimuksessa huomattiin, että AAC-keinojen käyttö ei pelkästään auta lasta kommunikoimaan, vaan sillä on myönteistä vaikutusta myös vanhempien kokemukseen lapsensa kielen kehityksestä, kun lapsen ilmaiskyvyn kasvun myötä vanhemman ja lapsen välinen kommunikointi helpottuu. Pieni lapsi oppii mallista arjen toistuvissa tilanteissa, joten tämänkin vuoksi vanhempien ohjaus näiden keinojen käyttöön on perusteltua.

Lähteet ja taustakirjallisuus

Bleses, D., Vach, W., Slott, M., Wehberg, S., Thomsen, P., Madsen, T. & Basbøll, H. (2008). Early vocabulary development in Danish and other languages: A CDI-based comparison. *Journal of child language*, 35, 619-650.

Borkhoff, C., Atalla, M., Bayoumi, I., Birken, C., Maguire, J. & Parkin, P. (2022). Predictive validity of the Infant Toddler Checklist in primary care at the 18-month visit and developmental diagnosis at 3–5 years: a prospective cohort study. *BMJ Paediatrics Open*, 6, e001524.

Branson, D. & Demchak, M. (2009). The use of augmentative and alternative communication methods with infants and toddlers with disabilities: A research review. *Augmentative and alternative communication*, 25, 274-286.

Camoirano, A. (2017). Mentalizing makes parenting work: A review about parental reflective functioning and clinical interventions to improve it. *Frontiers in psychology*, 8, 244245.

Crais, E. R. (2011). Testing and beyond: strategies and tools for evaluating and assessing infants and toddlers. *Language, Speech, Hearing Services in Schools*. 42, 341–364.

Cress, C., Grabast, J., & Burgers Jerke, K. (2013). Contingent interactions between parents and young children with severe expressive communication impairments. *Communication Disorders Quarterly*, 34, 81-96

DeVeney, S., Hagaman, J. & Bjornsen, A. (2017). Parent implemented versus clinician-directed interventions for late-talking toddlers: A systematic review of the literature. *Communication Disorders Quarterly*, 39, 293-302.

Douglas, S., Nordquist, E., Kammes, R. & Gerde, H. (2017). Online parent training to support children with complex communication needs. *Infants & Young Children*, 30, 288-303.

Dunst, C., & Dempsey, I. (2007). Family–professional partnerships and parenting competence, confidence, and enjoyment. *International Journal of Disability, Development and Education*, 54, 305-318.

Dunst, C., Raab, M. & Hamby, D. (2016). Interest-based everyday child language learning. *Revista de Logopedia, Foniatria y Audiologia*, 36, 153-161.

Duodecim. (2019) Kehityksellinen kielihäiriö. Käypähoitosuositus. <https://www.kaypahoito.fi/hoi50085>
Eadie, P., Ukoumunne, O., Skeat, J., Prior, M., Bavin, E., Bretherton, L. & Reilly S. (2010). Assessing early communication behaviours: structure and validity of the Communication and Symbolic Behaviour Scales-Developmental Profile (CSBS-DP) in 12-month-old infants. *International Journal of Language and Communication Disorders*, 45, 572–585.

Eberhart, B., Forsberg, J., Fäldt, A., Nilsson, L, Nolemo, M. & Thunberg, G. (2017) Tidiga kommunikations- och språkinsatser till förskolebarn, Förening Sveriges Habiliteringschefer. Haettu 21.8.2024 osoitteesta: <https://habiliteringsverige.se/site/uploads/2017/05/Tidiga-kommunikations-och-spr%C3%A5kinsatser-till-f%C3%B6rs-kolebarn.pdf>

Family Guided Routine Based Intervention (2023). Evidence-Based Reasons Why Routines Are Important. Haettu 7.8.2024 osoitteesta: https://fgrbi.com/wp-content/uploads/2023/03/EBReasonsWhy_2023.pdf

Family Guided Routine Based Intervention (2024). Family Routine Categories. Haettu 7.8.2024 osoitteesta: https://fgrbi.com/wp-content/uploads/2024/04/Routine-Categories_2024_Filled.pdf

Fenson, L., Pethick, S., Renda, C., Cox, J., Dale, P., and Reznick, J. S. (2000). Short-form versions of the MacArthur Communicative Development Inventories. *Appl. Psycholinguist*. 21, 95–116.

Fenson, L., Marchman, V. A., Thal, D. J., Dale, P. S., Reznick, J. S., and Bates, E. (2007). MacArthur-Bates Communicative Development Inventories: User’s Guide and Technical Manual (2. painos). Paul H. Brookes Publishing Co.

Ferjan Ramírez, N., Lytle, S. & Kuhl, P. (2020). Parent coaching increases conversational turns and advances infant language development. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 117, 3484-3491.

Fäldt, A., Fabian, H., Dahlberg, A., Thunberg, G., Durbeej, N. & Lucas, S. (2021). Infant-Toddler Checklist identifies 18-month-old children with communication difficulties in the Swedish child healthcare setting. *Acta Paediatr*. 110, 1505–1512.

Fäldt, A., Fabian, H., Thunberg, G. & Lucas, S. (2020). “All of a sudden we noticed a difference at home too”: parents’ perception of a parent-focused early communication and AAC intervention for toddlers. *Augmentative and Alternative Communication*, 36, 143-154.

Gilkerson, J., Richards, J. A., Warren, S. F., Oller, D. K., Russo, R. & Vohr, B. (2018). Language Experience in the Second Year of Life and Language Outcomes in Late Childhood. *Pediatrics*, 142, e20174276.

Guralnick, M. (2011). Why early intervention works: A systems perspective. *Infants and young children*, 24, 6.

Harvard University (2019). 5 Steps for Brain-Building Serve and Return. Haettu 7.8.2024 osoitteesta: https://harvardcenter.wpengi-nepowered.com/wp-content/uploads/2017/06/HCDC_ServeReturn_for_Parents_Caregivers_2019.pdf

Health and Rehabilitation Division Region Uppsala (2017). Get started with reading together. Haettu 7.8.2024 osoitteesta: <https://regionuppsala.se/globalassets/infoteket-om-funktionshinder/dokument/tidig-intervention/english/8jan/engelska-boklasning-sammanfattning-210517-rattad11aug-tga.pdf>

Health and Rehabilitation Division Region Uppsala. Getting everyday routines to run more smoothly. Haettu 7.8.2024 osoitteesta: https://regionuppsala.se/globalassets/infoteket-om-funktionshinder/dokument/tidig-intervention/english/8jan/utskivbart_rutiner_vardagen_engelska_us__.pdf

Helenius, A. & Lummelahti, L. (2013). Leikin käsikirja. PS-Kustannus.

Heymann, P., Heflin, B. H., & Bagner, D. M. (2022). Effect of therapist coaching statements on parenting skills in a brief parenting intervention for infants. *Behavior modification*, 46, 691-705.

Jayaraman, G., Marvin, C., Knoche, L., & Bainter, S. (2015). Coaching conversations in early childhood programs. *Infants & Young Children*, 28, 323-336.

Kaiser, A. P., & Hancock, T. B. (2003). Teaching parents new skills to support their young children's development. *Infants & Young Children*, 16, 9-21.

Kaiser, A. & Hampton, L. (2017). Enhanced Milieu Teaching. Teoksessa: R. McCauley, M. Fey & R. Gilliam (toim.), *Treatment of Language Disorders in Children*, 2. painos (s. 87-119). Baltimore: Brookes Publishing. Haettu 7.8.2024 osoitteesta: https://www.researchgate.net/publication/265037755_Enhanced_Milieu_Teaching

Kemp, P., & Turnbull, A. P. (2014). Coaching with parents in early intervention: An interdisciplinary research synthesis. *Infants & Young Children*, 27, 305-324.

Kok, R., Thijssen, S., Bakermans-Kranenburg, M., Jaddoe, V., Verhulst, F., White, T., ... & Tiemeier, H. (2015). Normal variation in early parental sensitivity predicts child structural brain development. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 54, 824-831.

Kunnari, S. & Laasonen, M. (2022). Lasten puheen, kielen ja kommunikoinnin vaikeudet. Teoksessa S. Kunnari & M. Laasonen (toim.), *Lasten kielelliset vaikeudet*. Haasteiden tunnistaminen ja kuntoutus (s. 10–18). PS-Kustannus.

Kunnari, S. & Savinainen-Makkonen, T. (2004). Varhainen ääntely ja jokeltelu. Teoksessa S. Kunnari & T. Savinainen-Makkonen (toim.), *Mistä on pienten sanat tehty? Lasten äänteellinen kehitys* (s. 57–61). WSOY.

Kunnari, S. & Savinainen-Makkonen, T. (2004). Ensisanojen kausi. Teoksessa S. Kunnari & T. Savinainen-Makkonen (toim.), *Mistä on pienten sanat tehty? Lasten äänteellinen kehitys* (s. 68–72). WSOY.

Kunnari, S. & Savinainen-Makkonen, T. (2012). Esileksikaalinen kausi. Teoksessa S. Kunnari & T. Savinainen-Makkonen (toim.), *Mistä on pienten sanat tehty? Lasten äänteellinen kehitys* (s. 69–72). PS-Kustannus.

Kunnari, S. & Savinainen-Makkonen, T. (2012). Ensisanojen kausi. Teoksessa S. Kunnari & T. Savinainen-Makkonen (toim.), *Mistä on pienten sanat tehty? Lasten äänteellinen kehitys* (s. 83–88). PS-Kustannus.

Käypähoito -suositus <https://www.kaypahoito.fi/nak09163>

Laakso, M.-L. (2004). Esikielellinen vuorovaikutus ja kommunikointi. Teoksessa T. Siiskonen, T. Aro, T. Ahonen & R. Ketonen (toim.), *Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa* (s. 20–47). PS-Kustannus.

Laakso, M.-L., Eklund, K., and Poikkeus, A.-M. (2011). ESIKKO – Lapsen esikielellisen kommunikaation ja kielen ensikartoitus. Niilo Mäki Instituutti.

Leinonen, A. & Konola, H. (2019). Etänä lähelle. Eirityislapsen arki kuntouttavaksi etäterapian keinoin. Teoksessa A.-L. Salminen & S. Hiekkala (toim.), *Kokemuksia etäkuntoutuksesta. Kelan etäkuntoutushankkeen tuloksia* (s. 114 –138). Kela.

Law, J. & Roy, P. (2008). Parental Report of Infant Language Skills: A Review of the Development and Application of the Communicative Development Inventories. *Child Adolesc. Ment. Health*,13, 198–206.

Leonet, O., Orcasitas-Vicandi, M., Langarika-Rocafort, A., Idoiaga Mondragon, N. & Etxebarrietae, G. (2022). A Systematic Review of Augmentative and Alternative Communication Interventions for Children Aged From 0 to 6 Years, *Language, Speech, Hearing Services in Schools*, 53, 894-920.

Levickis, P., McKean, C., Wiles, A. & Law, J. (2020). Expectations and experiences of parents taking part in parent–child interaction pro-

grammes to promote child language: a qualitative interview study. *International journal of language & communication disorders*, 55, 603-617.

Lowry, L (2015). Three Keys to Helping Your Child Learn Language. Haettu 7.8.2024 osoitteesta: <https://www.hanen.org/Helpful-Info/Articles/Three-Keys-to-Helping-Your-Child-Learn-Language.aspx>

Lowry, L. (2015). Was That Intentional? Helping Young Children with Communication Delays Send Purposeful Messages. Haettu 7.8.2024 osoitteesta: [https://www.hanen.org/SiteAssets/Helpful-Info/Articles/helping-children-send-us-messages-\(1\).aspx](https://www.hanen.org/SiteAssets/Helpful-Info/Articles/helping-children-send-us-messages-(1).aspx)

Lyytinen, P. (1999). Varhaisen kommunikaation ja kielen kehityksen arviointimenetelmä. Jyväskylän yliopiston Lapsitutkimuskeskus ja Niilo Mäki Instituutti.

Lyytinen, P. (2004). Kielen kehityksen varhaisvaiheet. Teoksessa T. Siiskonen, T. Aro, T. Ahonen & R. Ketonen (toim.), *Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa* (s. 48–68). PS-Kustannus.

Lyytinen, P., Eklund, K. & Laakso, M.-L. (1995). Varhainen kognitio, temperamentti ja vuorovaikutus. Teoksessa P. Lyytinen, M. Korkiakangas & H. Lyytinen (toim.), *Näkökulmia kehityopsykologiaan : kehitys kontekstissaan* (s. 40–65). WSOY.

Markkula, A., Pyhälä-Neuvonen, R. & Stolt, S. (2024). Interventions and their efficacy in supporting language developmen among preterm children aged 0-3- years – Systematc review. *Early Human Developoment*, 195, 106057.

Melvin, K., Meyer, C. & Scarinci, N. (2019). What does “engagement” mean in early speech pathology intervention? A qualitative systematised review. *Disability and rehabilitation*, 42, 2665-2678.

Morgan, L., Delehanty, A., Cleary Dillon, J., Schatschneider, C. & Wetherby, A. (2020). Measures of early social communication and vocabulary production to predict language outcomes at two and three years in late-talking toddlers. *Early Child. Res. Q.* 51, 366–378.

Munter, H. (1995). Minä muiden kanssa: minuuden sosiaalinen synty. Teoksessa P. Lyytinen, M. Korkiakangas & H. Lyytinen (toim.), *Näkökulmia kehityopsykologiaan: Kehitys kontekstissaan* (s. 66–86). WSOY.

Newman, R., Rowe, M. & Ratner, N. (2016). Input and uptake at 7 months predicts toddler vocabulary: The role of child-directed speech and infant processing skills in language development. *Journal of child language*, 43, 1158-1173.

Nurse, K., Janus, M., Birken, C., Keown-Stoneman, C., Omand, J., Maguire, J., Reid-Westoby, C., Duku, E., ym. (2022). Predictive Validity of the Infant Toddler Checklist in Primary Care at the 18-month Visit and School Readiness at 4 to 6 Years. *Acad. Pediatr.* 23, 322–328.

O'Toole, C., Lyons, R. & Houghton, C. (2021). A qualitative evidence synthesis of parental experiences and perceptions of parent–child interaction therapy for preschool children with communication difficulties. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 64, 3159-3185.

Paavola-Ruotsalainen, L., Kemppainen, H. & Luopajarvi, B. (2017). Lapselle suunnatun puheen piirteet ja niiden yhteys sanaston kehitykseen 24 ja 30 kuukauden iässä. *Puhe ja kieli*, (1), 3-21.

Lähteet ja taustakirjallisuus

Paavola-Ruotsalainen, L. & Rantalainen, K. (2020). Varhaiset vuorovai-
kutustaidot. Teoksessa E. Niemitalo-Haapola, S. Haapala & S. Ukkola
(toim.), Lapsen kielenkehitys. Vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden
merkitys (s. 17–36). PS-Kustannus.

Pajulo M. Salo S. & Pyykkönen N. (2015). Mentalisaatio ihmistä suojaa-
vana tekijänä. Duodecim, 131, 1050-7.

Quinn, E., Kaiser, A. & Ledford, J. (2021). Hybrid Telepractice Delivery
of Enhanced Milieu Teaching: Effects on Caregiver Implementation
and Child Communication. Journal of Speech, Language, and Hearing
Research, 64, 3074-3099.

Rescorla, L. & Dale, P. (2013). Where do we stand now? Conclusions
and future directions. Teoksessa L. Rescorla & P. Dale (toim.), Late
talkers: Language development, interventions, and outcomes (s.
377–387). Paul H. Brookes Publishing Co.

Roberts, M. Y. & Kaiser, A. P. (2011). The effectiveness of parent-imple-
mented language interventions: A meta-analysis. American Journal of
Speech-Language Pathology, 20, 180–199.

Romeo, R., Leonard, J., Robinson, S., West, M., Mackey, A., Rowe,
M., & Gabrieli, J. (2018). Beyond the 30-Million-Word Gap: Children's
Conversational Exposure Is Associated With Language-Related Brain
Function. Psychological science, 29, 700–710.

Romski, M., Sevcik, R., Adamson, L., Smith, A., Cheslock, M. & Bake-
man, R. (2011). Parent Perceptions of the Language Development of
Toddlers With Developmental Delays Before and After Participation in
Parent-Coached Language Interventions. American journal of spee-
ch-language pathology, 20, 111-118A.

Rowe, M. (2012). A longitudinal investigation of the role of quantity
and quality of child-directed speech in vocabulary development.
Child development, 83, 1762-1774.

Rush D. & Shelden M. (2020) The early childhood coaching handbook
(2. painos). Paul H. Brookes.

Salo S, Kauppi A. (2014). Reflektiivinen työote vanhemman kohtaami-
sessa. Kirjassa: Viinikka A, (toim). Mentalisaatio perheiden kohtaami-
sessa. (s. 75–96). Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

Shilling, V., Morris, C., Thompson-Coon, J., Ukoumunne, O., Rogers, M.
& Logan, S. (2013). Peer support for parents of children with chronic di-
sabling conditions: a systematic review of quantitative and qualitative
studies. Developmental medicine & child neurology, 55, 602-609.

Stolt, S., Haataja, L., Lapinleimu, H., & Lehtonen, L. (2008). Early lexical
development of Finnish children: A longitudinal study. First Lang. 28,
259–279.

Stolt, S. & Salmi, P. (2020). Sanaston kehitys. Teoksessa E. Niemita-
lo-Haapola, S. Haapala & S. Ukkola (toim.), Lapsen kielenkehitys. Vuo-
rovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys (s. 77–94). PS-Kustannus.

Stolt, S., & Vehkavuori, S. (2018). Sanaseula: MacArthur-Bates Com-
municative Development Inventories -arviointimenetelmän lyhyt,
suomalainen versio. Niilo Mäki Instituutti.

Stolt, S. & Vehkavuori, S. (2022). Varhaisen kielellisen kehityksen
arviointi ja seulonta. Teoksessa S. Kunnari & M. Laasonen (toim.),
Lasten kielelliset vaikeudet. Haasteiden tunnistaminen ja kuntoutus
(s. 45–63). PS-Kustannus.

Tarvainen, S. (2017). Keinoja puheen ymmärtämisen kuntoutukseen.
Puheen ja kielen tutkimuksen yhdistyksen julkaisuja, 49, 143-154.

Tarvainen, S. (2020). Vuorovaikutus on kuin tanssia. Haettu 7.8.2024
osoitteesta: [https://www.verraton-lehti.fi/vuorovaikutus-on-kuin-tans-
sia/](https://www.verraton-lehti.fi/vuorovaikutus-on-kuin-tans-sia/)

Thunberg, G., Carlstrand, A., Claesson, B., & Rensfeldt Flink, A. (2011).
ComAlong – A Handbook on Communication Development and Com-
munication Support. Region Västra Götaland.

Tikoteekki. Lovit-muistisääntö. Haettu 21.8.2024 osoitteesta [https://
www.kehitysvammaliitto.fi/tikoteekki/wp-content/uploads/si-
tes/2/2023/06/LOVIT-muistisaanto-2023_N.pdf](https://www.kehitysvammaliitto.fi/tikoteekki/wp-content/uploads/sites/2/2023/06/LOVIT-muistisaanto-2023_N.pdf)

Vehkavuori, S.-M., and Stolt, S. (2018). Screening language skills at 2;0.
Infant Behav. Dev. 50, 174–179.

Välimaa, T. & Haapala. S. (2020). Kuuntelutaidot. Teoksessa E. Niemita-
lo-Haapola, S. Haapala & S. Ukkola (toim.), Lapsen kielenkehitys. Vuo-
rovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys (s. 37–58). PS-Kustannus.

Watt, N., Wetherby, A., and Shumway, S. (2006). Prelinguistic Predic-
tors of Language Outcome at 3 Years of Age. J. Speech Lang. Hear. Res.
49, 1224–1237.

Weitzman, E. (2017). It Takes Two To Talk Guidebook, (5. painos) The
Hanen Centre, Toronto: Ontario

Wetherby, A. M., Allen, L., Cleary, J., Kublin, K., & Goldstein, H. (2002).
Validity and reliability of the communication and symbolic behavior
scales developmental profile with very young children. J. Speech
Lang. Hear. Res. 45, 1202–1218.

Wetherby, A. M., Goldstein, H., Cleary, J., Allen, L., & Kublin, K. (2003).
Early Identification of Children With Communication Disorders:
Concurrent and Predictive Validity of the CSBS Developmental Profile.
Infants Young Child. 16, 161.

Zimmerman F., Gilkerson, J., Richards, J., Christakis, D., Xu, D., Gray,
S. & Yapanel, U. (2009). Teaching by Listening: The Importance of
Adult-Child Conversations to Language Development. Pediatrics 124,
342-349.

Zulkifli, S., Short, K., Kleiman, C., Kidd, J. C., Earley, J., Beckett, S. &
McCabe, P. (2022). Evaluating the dose–response relationship of the
number of sessions of “It Takes Two to Talk®” in young children with
language delay. International Journal of Speech-Language Pathology,
25, 566–576.

Kela|Fpa

Sanapolku

